C2 Příběh Evropy

VÝUKOVÝ A METODICKÝ MATERIÁL K PRŮŘEZOVÝM TÉMATŮM VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH A ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Autoři: RNDr. Lenka Barčiová, PhD., Mgr. Josef Makoč,
Mgr. Kristina Zůbková, Mgr. Bára Paulerová
Jazykové korektury: Ing. Jaroslava Lutovská
Odborný garant: Mgr. Klára Smolíková
Ilustrace: Honza Smolík
Grafická úprava: Dita Baboučková
Vydala Ochrana fauny ČR, P.O.BOX 44, 259 01, Votice
www.evvoluce.cz **www.ochranafauny.cz**
1. vydání 2010
Tisk: Tria v.o.s.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OPVK).

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

C2

PŘÍBĚH EVROPY

ČASOVÁ DOTACE: 16 vyučovacích hodin (16x45 minut)

CÍLOVÁ SKUPINA: 4. a 5. ročník ZŠ

POČET ŽÁKŮ: 15–32 (jedna třída)

CÍL: Žák popíše vybrané události, které ovlivnily současnou podobu Evropy, orientuje se na časové ose a dává jednotlivé události do souvislostí.

ANOTACE: Budeme si vyprávět o tom, kdo to byla Európa a co to je Evropa. Poznáme, jak války a šarvátky ovlivňovaly život Evropanů po většinu historie a za co všechno může příroda. Ukážeme si, k čemu jsou dobré hranice a k čemu naopak spojenectví evropských národů. Seznámíme se s dobou, kdy se rodilo současné uspořádání Evropy, a s tím, jak funguje Evropská unie dnes.

1. průřezové téma: ***Tematické okruhy:***	Environmentální výchova • Vztah člověka k prostředí • Lidské aktivity a problémy životního prostředí
2. průřezové téma: ***Tematické okruhy:***	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech • Objevujeme Evropu a svět • Jsme Evropané
Vzdělávací oblasti:	• Člověk a jeho svět (Místo, kde žijeme, Lidé a čas, Rozmanitost přírody)
Přínos k rozvoji osobnosti žáka v oblasti postojů a hodnot:	• Kultivuje postoje k Evropě jako širší vlasti a ke světu jako globálnímu prostředí života • Podporuje pozitivní postoje k tradičním evropským hodnotám • Upevňuje osvojování vzorců chování evropského občana a smysl pro zodpovědnost • Vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti
Přínos k rozvoji osobnosti žáka v oblasti vědomostí, dovedností a schopností:	• Prohlubuje porozumění vlivu kulturních, ideologických a sociopolitických rozdílů na vznik a řešení globálních problémů v jejich vzájemných souvislostech • Prohlubuje základní vědomosti nezbytné pro pochopení struktury a funkcí mezinárodních a nevládních organizací, jejich vlivu na řešení globálních i lokálních problémů v oblasti humanitární, politické, sociální, ekonomické, kulturní a dodržování lidských práv • Rozvíjí schopnost srovnávat projevy kultury v evropském a globálním kontextu, nacházet společné znaky a odlišnosti a hodnotit je v širších souvislostech • Prohlubuje vědomosti potřebné k pochopení souvislostí evropských kořenů a kontinuity evropského vývoje a podstaty evropského integračního procesu • Vede k pochopení významu společných politik a institucí Evropské unie; seznamuje s dopadem jejich činnosti na osobní i občanský život jednotlivce i s možnostmi jejich zpětného ovlivňování a využívání • Vede k poznání a pochopení života a díla významných Evropanů a iniciuje zájem žáků o osobnostní vzory • Rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí • Vede k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožování • Přispívá k poznávání a chápání souvislostí mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa • Umožňuje pochopení souvislostí mezi lokálními a globálními problémy a vlastní odpovědností ve vztazích k prostředí • Ukazuje modelové příklady jednání z hledisek životního prostředí a udržitelného rozvoje žádoucích i nežádoucích • Napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni

Obsah balíčku:	Metodika pro učitele Zálohové CD PREZENTACE: Evropa v čase, Úsvit civilizací, Středověk, Šachy, Světové války, Když se řekne Evropa ZALAMINOVANÉ MATERIÁLY: kartičky Období, kartičky Mýtus o Európě, Antický odkaz, kartičky Slovenština, kartičky Kde se vzala… PRACOVNÍ LISTY: Mínójská civilizace, Středověká krajina, Středověký hrad, Mosty spojují Evropu, Příběhy slavných evropských mostů, Vznik Československa, Kde se vzala…, Skleníkový efekt, Když se řekne… kalendář na rok 2011 s významnými událostmi, které ovlivnily Evropu provázek hra šachy lepicí hmota sáček s vlajkami sada vojáčků hrací plán Válka černé a červené knoflíky pěnová kostka 2x teploměr
Pomůcky mimo obsah balíčku:	Dataprojektor, interaktivní tabule s audio výstupem, nástěnná mapa Evropy, nůžky, psací potřeby, papíry, pastelky, izolepa nebo papírová lepicí páska, PC
Metody práce:	• Hry a soutěže • Práce s interaktivní tabulí • Skupinová práce • Samostatná práce • Řízená diskuze • Vzájemné učení • Pracovní listy • Práce s textem • Rolová hra • Pokus • Názorné a demonstrační ukázky
Poznámky:	Věnujte pozornost webovému rozšíření výukového programu na www.evvoluce.cz

Evropa v čase

ČÍSLO MATERIÁLU:	MT1_Evropa v čase
AUTOR:	Mgr. Bára Paulerová
KLÍČOVÁ AKTIVITA:	vytvoření názorné časové osy, skupinová práce, práce s interaktivní tabulí
CÍLE:	seznámit žáky s vybranými mezníky evropské historie, napomoci orientovat se v čase, seřadit vybraná období z dějin Evropy, a ke každému uvést příklad odkazu tohoto období do současnosti
ČASOVÁ DOTACE:	2 vyučovací hodiny
POMŮCKY:	prezentace PR1_Evropa v čase, zalaminované a rozstříhané kartičky ZM1A–D_Období, provázek, kalendář k balíčku na rok 2011, izolepa nebo papírová lepenka (není součástí balíčku)
KLÍČOVÉ POJMY:	časová osa, antické Řecko a Řím, středověk, průmyslová revoluce, světové války, současnost

Budeme se učit o Evropě a důležitých událostech a obdobích, bez kterých by Evropa nevypadala tak, jak vypadá dnes. Tyto události se odehrály v různých dobách a naším dnešním úkolem bude seznámit se s časovou osou a události a období na ni seřadit.

KROK č. 1

Zeptejte se žáků, zda vědí, co je to časová osa, a jestli by někdo dokázal tento pojem vysvětlit.

▶ Časová osa je pomyslná čára, na které jsou události seřazené v čase tak, jak se postupně udály.

? Zeptejte se žáků, zda by věděli, jaké události jsou důležité pro jejich třídu?

▶ termíny prázdnin, ředitelského volna, rodičovských schůzek, termíny zkoušení a testů, školního výletu apod.

To jsou události, které jsou důležité pro aktuální školní rok a je možné je seřadit v čase. Na časovou osu se však mohou seřadit i samotní žáci. Nechte žáky přijít na to, že se mohou seřadit podle data narození. Udělejte si ve třídě prostor, aby se žáci mohli seskupit.

Potom stanovte, jak bude časová osa vypadat: kde bude začátek (nejstarší žák) a kde konec (nejmladší žák) a žáky nechte seřadit se na tuto časovou osu.

Až se žáci seřadí, shrňte, jakou časovou osu vytvořili (od prvního po poslední datum narození, obvykle je to rozmezí 1–2 roků).

KROK č. 2

Vyzvěte žáky, aby se tak, jak jsou seřazení, otočili zády. Vyučující nalepí každému žákovi na záda jednu kartičku ze ZM1A–D_Období pomocí izolepy nebo papírové lepenky.

Kartiček na ZM1A–D_Období je 8 čtveřic (vždy označení období, charakteristická věc a 2x obrázek charakteristické věci), dohromady tedy 32 kartiček. Pokud je žáků ve třídě méně, vypustíte druhý shodný obrázek. Pokud je žáků ve třídě méně než 24, nalepte některým žákům na záda dvě kartičky (vždy název a obrázek charakteristické věci pro jedno období).

! **TIP:**
Je potřeba použít dostatečně velký kus lepenky, na textilu větší kartičky jinak nedrží. Vyzvěte žáky, aby se na záda nedívali, kartičky nesundávali a neříkali spolužákům, co mají na zádech.

Mezitím co lepíte, můžete se žáky diskutovat o tom, zda lze označit některou z událostí na jejich vytvořené časové ose jako nejdůležitější. Žáci budou přikládat největší důležitost sami sobě a diskutovat o tom, kdo z jejich třídy je nejdůležitější. Shrnutím by pak mělo být to, že všichni jsou stejně důležití, protože každý přispívá k tomu, že třída vypadá tak, jak vypadá, a nelze říct, že některý žák k tomu přispívá více nebo méně. Podobně je tomu i s Evropou.

Nyní mají žáci na zádech nalepené kartičky. Podobně, jako utvořili časovou osu událostí důležitých pro jejich třídu, je nyní čeká vytvoření časové osy pro Evropu. Událostí na kartičkách ale není tolik, jako žáků ve třídě. Ke každé události nebo období se vztahují 3–4 kartičky. Žáci tedy nejprve musí najít spolužáky, se kterými utvoří trojice nebo čtveřice.

Spolužáky do skupiny hledají tak, že nesmí mluvit, ale pouze gestikulují, kdo ke komu by mohl patřit. Žáci si musí navzájem pomoci, nechat se přiřazovat ostatními, protože sami neví, co mají na zádech. Když se najdou, nechte žákům čas na to si navzájem ve skupince prohlédnout, co mají na zádech.

▶ SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ:

DOBA KAMENNÁ – PAZOUREK – obrázek / obrázky pazourku
ANTICKÉ ŘECKO – OLYMPIJSKÉ HRY – obrázek / obrázky olympijských kruhů
ŘÍMSKÁ ŘÍŠE – STAVEBNÍ POSTUPY A TECHNOLOGIE (CEMENT, BETON, KRUHOVÝ OBLOUK) – obrázek / obrázky Kolosea
STŘEDOVĚK – KARLŠTEJN – obrázek / obrázky Karlštejna
OBJEVENÍ AMERIKY – KRYŠTOF KOLUMBUS – obrázek / obrázky námořní lodě K. Kolumba
PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE – UHLÍ A OCEL – obrázek / obrázky parní lokomotivy
SVĚTOVÉ VÁLKY – ZBRANĚ – obrázek / obrázky tanku
SOUČASNOST – EVROPSKÁ UNIE – obrázek / obrázky s vlajkami států EU

KROK č. 3

Nyní si žáci mohou kartičky ze zad odlepit. Vyzvěte skupinky žáků, aby představily, jakou událost nebo období představují. Napněte ve třídě provázek tak, aby na něj žáci dosáhli, a nejlépe tak, aby ve třídě mohl zůstat viset delší dobu, např. celý měsíc, kdy se budete věnovat tomuto balíčku. Provázek představuje časovou osu Evropy, kde na levém konci je „začátek" – nejstarší období a na pravém konci současnost. Nyní můžou žáci na časovou osu (provázek) nalepit kartičky, které měli původně na zádech, a to ve správném pořadí, jak se v čase udály.

! **TIP:**
Trojice nebo čtveřice kartiček můžete slepit do řady pod sebe a na časovou osu – provázek nalepit potom celou řadu dohromady.

KROK č. 4

Společně časovou osu zkontrolujte. K tomu může posloužit snímek č. 2 prezentace PR1_Evropa v Čase, kde jsou stejné události připravené k seřazení. Správné řešení pořadí je uvedenou v kroku č. 2, kde jsou seřazeny trojice tak, jak mají jít za sebou.

Když jsou žáci spokojeni, poklepejte na tlačítko „check" pro kontrolu a tlačítko „solve" pro správné řešení.

KROK č. 5

Nyní zkuste se žáky přidat ke každé události údaj, před kolika lety se udály, nebo k období, před kolika lety přibližně probíhalo. Nejprve nechte žáky tipovat, co by dokázali odhadnout zpaměti sami. Jejich tipy zapisujte na tabuli, nebo stíratelným fixem na zalaminované kartičky, vedle seřazených událostí. Pokud žáci nedokážou sami žádná data přiřadit, dávejte jim nápovědy. Např. Evropská unie vznikla v roce 1993, ČR je její součástí od roku 2004. Druhá světová válka skončila v roce 1945. Kryštof Kolumbus objevil Ameriku v roce 1492 apod. Žáci pak jenom odečítají čísla od současného data (rok 2010/11).

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

Připomeňte si se žáky, že neexistuje rok nula, a co znamená označení „př. n. l. – před naším letopočtem". Náš letopočet se počítá od jedničky. První rok se začal počítat v roce, kdy se narodil Ježíš Kristus. Rok před jeho narozením je rok před naším letopočtem. 250 let před jeho narozením je 3. století před naším letopočtem (při uvádění století stovky zaokrouhlujeme nahoru).

KROK č. 6

Přejděte v prezentaci na snímek č. 3, kde jsou stejné události už se správně spočtenými daty. Data jsou však rozházená a úkolem žáků je k události nebo období přiřadit správný údaj, před kolika lety se udály. Tlačítko „check“ slouží ke kontrole, tlačítko „solve“ k uvedení správného řešení.

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ:

DOBA KAMENNÁ – před 10000 lety
ANTICKÉ ŘECKO – před 2500 lety
ŘÍMSKÁ ŘÍŠE – před 1600 lety
STŘEDOVĚK – před 700 lety
OBJEVENÍ AMERIKY – před 500 lety
PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE – před 250 lety
SVĚTOVÉ VÁLKY – před 65 lety
SOUČASNOST – EVROPSKÁ UNIE – před 7 lety

Nyní rozdejte žákům kartičky ZM1D_Období, aby je přilepili na vytvořenou časovou osu ke správným obdobím.

Pozn. Data jsou uvedena k roku 2011. Např. ČR vstoupila do EU v roce 2004, což je 7 let před rokem 2011. Pokud materiál používáte později, je nutné příslušná data upravit podle aktuálního letopočtu.

KROK č. 7

Nyní se žáků zeptejte, zda je napadá nějaké jiné období, událost nebo vynález, bez kterého by Evropa nevypadala tak, jak vypadá dnes. Nechte žáky za domácí úkol zpracovat podobné kartičky, jako máte nalepené na časové ose, k události, kterou si vyberou (událost nebo období, obrázek a časové zařazení). Pokud sami nemají dostatek nápadů, můžete použít kalendář, který je součástí balíčku. V tomto kalendáři je na každý týden nejméně jedna událost, která se dá podobným způsobem zpracovat. Události, které žáci vymyslí nebo které si vyberou za pomoci kalendáře, si zapište ke každému žákovi, abyste mohli domácí úkol zkontrolovat. Vytvořené kartičky pak přidejte na časovou osu, která visí ve třídě.

Sdělte žákům, že v dalších hodinách se budete podrobněji věnovat vybraným obdobím a událostem, které významně ovlivnily současnou podobu Evropy.

Zdroje:

Kalendárium významných dnů bylo převzato výběrem z webových serverů www.wikipedia.cz, http://europa.eu/, www.euroskop.cz, www.top365.cz, http://www.prvnikrok.cz/kalendarium.php a http://kalendar.wz.cz/vd.php.

Hry nebo inspirace pro hry do kalendáře byly čerpány z webového serveru www.hranostaj.cz, http://www.triolinguale.eu/, http://hryhryahry.wz.cz a také z literatury: Vopel, K. W. (2008): Skupinové hry pro život 1-4, Portál.

Úsvit evropské civilizace

ČÍSLO MATERIÁLU:	MT2_Úsvit evropské civilizace
AUTOR:	RNDr. Lenka Barčiová, PhD.
KLÍČOVÁ AKTIVITA:	čtení s porozuměním, řízená diskuze, práce s pracovním listem, práce ve dvojicích, slohová práce, práce s interaktivní tabulí, vzájemné učení
CÍLE:	žáci sestaví mýtus o Evropě, seznámí se s nejstaršími evropskými civilizacemi a vyjmenují několik antických odkazů
ČASOVÁ DOTACE:	2 vyučovací hodiny
POMŮCKY:	kartičky Mýtus o Evropě (rozstříhané ze ZM2_Mýtus o Evropě), prezentace PR2_Úsvit evropské civilizace, pracovní list Mínojská kultura, ZM3_Antický odkaz, mapa Evropy (není součástí balíčku), interaktivní tabule, prázdné papíry a tužky (nejsou součástí balíčku)
KLÍČOVÉ POJMY:	Európa, první civilizace, mínojská kultura, přírodní katastrofy, antická kultura, Kréta, odkaz antiky

Tento materiál může bezprostředně navázat na úvodní materiál Evropa v čase.

Ponoříme se do dávných dob, kdy vznikaly první evropské civilizace. Seznámíme se s mýtem o dívce, po které je pojmenován náš světadíl, s nejstarší evropskou civilizací (mínojská civilizace) a odkazem antiky, řecké a římské etapy starověku (která v bájích a pověstech zachytila i nejstarší mínojskou civilizaci).

KROK č. 1

Na úvod se žáci seznámí s řeckým mýtem o Európě. Promítněte 2. snímek z prezentace Úsvit evropské civilizace, na kterém je vyobrazena Európa s býkem. Jde o červenofigurální malbu na řecké váze, která je datována zhruba do roku 480 př. n. l.

Žákům rozdejte do dvojic sadu devíti kartiček, na kterých je zaznamenán mýtus o Európě. Jejich úkolem je sestavit příběh Európy.

? Až žáci úkol dokončí, přečtěte si mýtus o Európě společně. Poté položte několik otázek k textu, například:
Kdo byla Európa?
Kdo Európu unesl?
Proč ji unesl?
Jak si býk získal princeznu důvěru?
Co princeznu dodnes připomíná?

Dále se žáky diskutujte o tom, kdy se mohl tento příběh odehrát, zda je skutečný, nebo vymyšlený a proč. Seznamte je s tím, že se jedná o řeckou báji neboli mýtus, tradiční vyprávění o dávné minulosti.

KROK č. 2

Žákům rozdejte prázdné papíry a zadejte jim následující slohový úkol:

? ÚKOL: Európu jsme opustili ve chvíli, kdy ji býk unáší přes moře. Co se s ní mohlo stát dál?
Zapoj svou fantazii a dokonči její příběh.

Poté vyzvěte 2–3 žáky, aby ostatním přečetli své dokončení příběhu.

Promítněte 3. snímek a seznamte žáky s dalším osudem Európy podle řecké báje:

Býk doplul s Európou na velký ostrov, kde se proměnil zpět v nejvyššího boha Dia. Európa mu porodila tři syny a nakonec se z jeho vůle stala manželkou místního krále Asteria.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Mýtus o Európě je odkazem antického Řecka, ke kterému se hlásí Evropská unie. Európu unášenou býkem ztvárnila řada umělců, od antických po současné. Její sochy stojí na několika místech v Bruselu a ve Štrasburku, najdeme ji například i na mincích v hodnotě 2 € ražených v Řecku.

ROZŠIŘUJÍCÍ AKTIVITA:

Žáci výtvarně zpracují únos Európy.

KROK č. 3

Rozdejte žákům pracovní list Mínojská civilizace a zadejte jim 1. úkol.

ÚKOL č. 1: Zeus unesl Európu na velký ostrov, na kterém vznikla první vyspělá evropská civilizace. Vyškrtej všechna písmena, která jsou v obrysu ostrova dvakrát, a ze zbylých písmen sestav jeho název.

Kréta.

TIP:

Na nástěnné mapě Evropy nebo v zeměpisném atlasu nechte žáky Krétu najít.

Promítněte 4. snímek a krátce seznamte žáky s mínojskou kulturou:

Na Krétě vznikla první vyspělá evropská civilizace před téměř čtyřmi tisíciletími. Jednalo se o velmoc ovládající východní Středomoří. Obyvatelé honosných paláců zdobených pestrými nástěnnými malbami měli k dispozici tekoucí vodu, koupelny a toalety. Obyvatelé Kréty uctívali býka, který byl symbolem plodnosti a ochrany ostrova. Typickým písmem mínojské doby bylo tzv. lineární písmo A, které se dosud nepodařilo úplně vyluštit.

Vyspělá kultura na Krétě zanikla roku 1400 před naším letopočtem. Co bylo hlavním důvodem jejího úpadku a zániku, se dozvíte vyřešením úkolu č. 2 z pracovního listu:

ÚKOL č. 2: Pomocí tabulky rozlušti zašifrovaný text.
Poznámka: Použité symboly jsou z lineárního písma A, jejich „překlad" je vymyšlený.

ŘEŠENÍ: výbuch sopky na Théře.

Promítněte 5. snímek. Starověká Théra byla velkým sopečným ostrovem, na kterém bylo významné středisko mínojské kultury. Výbuch sopky a s ním spojené zemětřesení a vlna tsunami způsobily propad středu ostrova do moře a zpustošení rozsáhlé oblasti (východní Středomoří).

KROK č. 4

V posledním úkolu z pracovního listu se podíváme na různé pohledy na mínojskou kulturu.

ÚKOL č. 3: A jak se na mínojskou kulturu dívali lidé v různých dobách? Přiřaď k lidem výrok, který vystihuje jejich názor na vyspělou civilizaci na Krétě.

Promítněte 6. snímek a proveďte společnou kontrolu, kdy žáci na interaktivní tabuli přesunou jednotlivé postavy k jejich výrokům. Správné řešení je uvedeno na 7. snímku:

ŘEŠENÍ:

Řek, 5. století př. n. l.:

Podle vyprávění tam žila strašlivá obluda, napůl člověk a napůl býk, která žrala Řeky.

Evropan, 18. století:
Kolébkou evropské kultury je starověké Řecko. Mínojská civilizace na Krétě existovala jen v řeckých bájích, které jsou pouhou pohádkou.

Sir Arthur Evans, 19./20. století:
Vykopal jsem palác v Knóssu a dokázal světu, že mínojská civilizace opravdu existovala!

Hledač Atlantidy, 20. století:
Kréta je bájným kontinentem s vyspělou civilizací, o které vypráví řecký filosof Platón.

KROK č. 5

Promítněte 8. snímek. Evropa se hlásí k odkazu antiky, tj. kultuře starověkého Řecka a Říma z období mezi 8. stoletím př. n. l. a 5. stoletím našeho letopočtu. Antická díla filosofů, vědců a dramatiků ovlivnila a stále ovlivňují evropské myšlení a kulturu. Podle postavy z řeckých mýtů se jmenuje i náš kontinent. Řekové a Římané nám toho zanechali mnohem více.

Promítněte 9. snímek a zadejte žákům úkol:

? ÚKOL: Co nám zanechali staří Řekové a Římané? O čem si myslíš, že nám odkázali právě oni, přemísti do levého sloupce, zbytek do pravého.

Až bude třída s výsledkem spokojena, klepněte na tlačítko „Check“ (Zkontroluj). U správně zařazených výrazů se objeví zelený a u špatně zařazených červený symbol.

▶ ŘEŠENÍ:

K odkazu antiky patří právní systém, olympijské hry, demokracie, prak a beton. Vynález kompasu a papíru se sice datuje do stejného období, ale jsou dílem Číňanů. K vynálezu brýlí došlo ve 13. století, pistole v 16. a k vynálezu prvního plastu v 19. století.

KROK č. 6

Během následující aktivity se žáci metodou expertních týmů seznámí s několika antickými odkazy blíže. Žáky rozdělte do čtyř expertních týmů a každému týmu dejte jeden rozstříhaný text ze zalaminovaného materiálu ZM3_Antické odkazy. Úkolem žáků v každém expertním týmu je seznámit se s textem a zapamatovat si co nejvíce informací.

Vybrané antické odkazy jsou: starověké olympijské hry, římský kalendář, demokracie v Aténách a antické stavby.

Až budou všichni připraveni (tj. seznámeni s informacemi v textu), vyberte texty zpět. Poté žáky rozdělte do skupin tak, aby v každé byl alespoň jeden (v některých mohou být dva) zástupce všech čtyř expertních týmů. To můžete zorganizovat snadno tak, že si žáci v expertním týmu přidělí čísla od 1 do 4 (pokud je žáků ve skupině více, mohou se čísla opakovat, tedy ve skupině mohou být od každého čísla dva žáci). Nové skupiny pak udělají všechny jedničky, dvojky, trojky a čtyřky.

Vzniknou tak nové skupiny, složené z jednotlivců nebo dvojic, z nichž každá studovala jiný text a zná jiné informace. Ve stanovené době se žáci v této nové skupině vzájemně seznámí se všemi čtyřmi antickými odkazy ze zalaminovaných textů.

! **TIP:**
Pro zhodnocení přínosu vzájemného učení můžete ještě vrátit žáky do původních expertních týmů a každému přidělit jiný antický odkaz než ten, který měli na začátku. Úkolem žáků je sepsat a poté prezentovat vše, co se o přiděleném odkazu dozvěděli.

KROK č. 7

Již jsme si ukázali, jak zanikla mínojská civilizace. Jak vidíte, starověké Řecko a Řím patřily také k vyspělým civilizacím. Co a jak se stalo, že tyto říše zanikly?

Diskutujte se žáky na téma přírodních katastrof. Položte jim následující otázky:

? Jak se nazývají náhlé a ničivé události, jako je výbuch sopky, zemětřesení nebo tsunami?

▶ Přírodní katastrofy.

? Znáš nějaké další přírodní katastrofy?

▶ Například tornáda, povodně, náhlý sesun půdy.

? Která přírodní katastrofa každoročně hrozí v České republice?

▶ Povodně.

? Máme vyspělejší kulturu, více znalostí a lepší technické vybavení než tehdy Kréťané. Dokážeme se přírodním katastrofám bránit?

▶ Zabránit jim nedokážeme, můžeme jen zmírnit jejich dopad. Pomocí moderních přístrojů dokážeme odhalit blížící se nebezpečí a včasnou evakuací snížit možné oběti na životech.

KROK č. 8

Na závěr celého bloku zhodnoťte práci žáků, jejich zapojení do diskuzí a skupinové práce. Zeptejte se žáků, která informace byla pro ně nejpřekvapivější, a který antický odkaz považují za nejpřínosnější. Můžete se také vrátit k časové ose z úvodního bloku „Evropa v čase“, zvláště máte-li ve třídě vyvěšenou časovou osu. Ověřte u žáků, zda vědí, o kterém období se teď učili, a zda chtějí na časovou osu třeba něco doplnit.

Zdroje:

Historie – Athénská demokracie [cit. 2010-11-15]. Dostupný na < http://www.athens.cz/historie-athenska-demokracie/>

ČbaS: Starověké olympijské hry [cit. 2010-11-15].
Dostupný na <http://www.czechbadminton.cz/html/news/peking/staroveke-olympijske-hry.htm>

Římský kalendář [cit. 2010-11-16].
Dostupný na <http://spqr.cz/content/%C5%99%C3%ADmsk%C3%BD-kalend%C3%A1%C5%99>

Levi, P. (1995): Svět starého Řecka. Knižní klub, Praha.

Středověká Evropa

ČÍSLO MATERIÁLU:	MT3_Středověká Evropa
AUTOR:	Mgr. Josef Makoč
KLÍČOVÁ AKTIVITA:	řízená diskuze, práce s pracovními listy, čtení s porozuměním, práce s interaktivní tabulí
CÍLE:	seznámit žáky s vybranými mezníky evropské historie, naučit rozpoznat žáky některé projevy středověké kultury, napomoci orientovat se v čase a vnímat sled historických událostí
ČASOVÁ DOTACE:	3 vyučovací hodiny
POMŮCKY:	prezentace PR3_Středověká Evropa, pracovní listy PL2_Středověká krajina, PL3_Středověký hrad, PL4_Mosty spojují Evropu, PL5_Příběhy slavných evropských mostů, atlas nebo mapa Evropy (není součástí balíčku)
KLÍČOVÉ POJMY:	středověk, změny ve společnosti a v krajině, rytíř, husitství

POPIS ČINNOSTI:

Žáci se seznámí s životem středověké společnosti. Pomocí prezentace pro interaktivní tabuli a pracovních listů se dozví o změnách ve středověké krajině, jejím osídlování, o středověkém hospodaření. Poznají rytíře a dozvědí se něco o husitských válkách.

KROK č. 1

Pokud ve třídě pracujete s materiály celého balíčku, slouží tento krok k zopakování, protože časové ose se věnuje MT1_Evropa v čase. Pokud zařazujete tento blok samostatně, pak věnujte tomuto kroku dostatek času.

Nejprve bude nutné, aby se žáci zorientovali v časových souvislostech a uvědomili si, o jaké době budeme dále hovořit.

Spusťte prezentaci Středověká Evropa, snímek č. 2 Časová osa. Úkolem žáků bude správně seřadit pojmy v podobě názvů jednotlivých období dějin.

? Dokážete seřadit následující pojmy na časové ose? Jedná se o složená slova, jejich první část vám bude velkou nápovědou.

▶ Pravěk, starověk, středověk, novověk.

Středověk je tedy období ve středu, mezi dobou starou a novou.

? Podívejte se dobře na obrázky. Co zobrazují? Dokážete také určit zemi, kde zobrazená stavba stojí?

Obrázek č. 1
Kamenný kruh Stonehenge, Velká Británie, hrabství Withshire, poblíž města Salisbury, ve kterém je slavná gotická katedrála. Stáří kruhu je neuvěřitelné, první fáze výstavby byla zahájena už kolem roku 3000 př. n. l. Význam tohoto posvátného místa není stále přesvědčivě objasněn. Jisté je, že vzhledem k náročnosti stavby, museli mít naši předci pádný důvod k jeho stavbě. V každém případě se jedná o významnou památku nejstarších projevů evropské kultury.

Obrázek č. 2
Slavné antické divadlo v Řeckém Epidauru. Rozvoj divadelního umění v antickém Řecku je velkým přínosem evropské kultuře. Zobrazené hlediště divadla má 55 řad sedadel. Vědci dlouho nemohli přijít na to, jak je možné, že i diváci v posledních řadách výborně slyší, co se říká na jevišti. Nakonec zjistili, že je to právě jeho kamennými sedadly, které odrážejí zvuk do vyšších pater.

Obrázek č. 3
Hrad Karlštejn. Gotický hrad založený v roce 1348, zaujímá mezi českými hrady zcela výjimečné postavení. Hrad Karlštejn byl vybudován českým králem a římským císařem Karlem IV. jako místo pro uložení královských pokladů, především sbírek ostatků svatých (relikvií) a říšských korunovačních klenotů. V době husitských válek zde byly uloženy z bezpečnostních důvodů české korunovační klenoty, jejichž bezpečí hrad střežil téměř 200 let.

Obrázek č. 4
Eiffelova věž v Paříži. Pojmenována je po svém konstruktérovi Gustavu Eiffelovi. Věž je montovanou konstrukcí z kovu, vystavěna byla u příležitosti světové výstavy a stého výročí francouzské revoluce. Původně se dokonce počítalo s tím, že se jedná o stavbu dočasnou a věž bude opět rozmontována, ale dnes je neodmyslitelným symbolem města Paříže. Věž byla dokončena v roce 1889 a svou výškou 300 metrů byla až do doby výstavby newyorských mrakodrapů ve 30. letech dvacátého století nejvyšší budovou světa.

KROK č. 2 Časové vymezení středověku

Snímek č. 3 představuje zjednodušenou časovou osu, kde je zvýrazněno období středověku. V Evropě jej ohraničuje konec antické kultury, která se mění v křesťanskou, a na straně druhé jej zakončuje příchod novověku. Jedním z mezníků je doplutí výpravy Kryštofa Kolumba k břehům Ameriky.

KROK č. 3 Co je to středověk

Snímek č. 4 – středověk je historické období lidských dějin, které bývá někdy označované jako dobu temnou a krutou, což úplně neodpovídá pravdě. Překvapivá proto může být informace, že největším postrachem středověké Evropy byl hlad a nakažlivé nemoci, jako byl mor.

Středověká společnost je rozdělena na tři skupiny: ty, kdo se modlí (duchovenstvo), ty, kdo pracují (zemědělce, řemeslníky), a ty, kdo je chrání (šlechtu, bojovníky).

KROK č. 4 Přeměna středověké krajiny

S pomocí snímku č. 5 představte žákům změny, které od konce 12. století začaly ve větším měřítku ovlivňovat ráz krajiny.

V době středověku se v důsledku prudkého zvyšování počtu obyvatel začíná měnit i tvář evropské krajiny. Krajina se mění v důsledku lidské činnosti. Lidé touží mít z krajiny užitek a snaží se ji hospodářsky využívat. A tak husté a těžko prostupné lesy pozvolna ustupují polím u vznikajících zemědělských osad.

Zdůrazněte žákům, že při kácení lesů, které se měnily na pole, a zejména při vysoušení bažin, ze kterých se stávaly pastviny, velkou práci odvedli noví osadníci ze zahraničí. Ti přicházeli z oblasti dnešní Belgie a Nizozemí a přinesli s sebou cenné zkušenosti a vynálezy. Z nich nejdůležitější byl asi nový způsob obdělávání půdy, který pomohl zvýšit malé výnosy polí a stal se zbraní proti neúrodě a hladu.

Na nově vzniklých polích se pěstovalo žito a pšenice, hrách a zelenina. V chovu zvířat převládal hovězí dobytek, prasata, kozy a ovce.

Novým prvkem v krajině byly také umělé vodní plochy. Příkladem může být soustava rybníků v jižních Čechách, kde tato vodní díla vznikala v těžko obyvatelné krajině bažin a močálů. Nejstarším rybníkem soustavy je Bošilecký rybník z doby vlády Karla IV. (vybudován roku 1355), nad jehož výpustí stojí i kamenný most známý z lidové písně. S tímto mostem se ještě později setkáme v pracovním listu.

KROK č. 5 Osídlení středověké krajiny

Promítněte žákům snímek č. 6. Podejte jim základní informace o středověkých sídlech.

Nově budovaná sídla v krajině nevznikala náhodně. Středověcí stavitelé neměli k dispozici techniku, která by jim umožnila založit stavbu, kdekoliv by se jim líbilo. Museli krajinu více vnímat a její ráz využívat, nebo mu své stavby přizpůsobit.

Nové osady zakládaly k tomu určené osoby, které nejprve vybraly místo, dohodly se s místním pánem, vše vyměřily a nakonec přivedly nové osadníky. Osadníci postavili příbytky a pustili se do namáhavé práce při obdělávání půdy.

Podobně se zakládala i města. Zde však hrál větší roli zdroj vody, proto se města často zakládala u vodních toků. Dalším místem, kde města vznikala, byly křižovatky významných obchodních cest, místa trhů nebo naleziště vzácných kovů. Města se stala domovem řemeslníků a obchodníků.

Síla vody se využívala i pro stavby mlýnů a hamrů (vodních kováren). Voda roztáčející mlýnské kolo poháněla první stroje.

Dominantou krajiny se stávají opevněná šlechtická sídla – hrady. První hrady sice vznikají ve Francii již v 9. století, ale až ve 12. století se objevují mohutnější kamenné stavby. Hrady poskytovaly svým obyvatelům bezpečí, ale jejich hlavní funkce byla útočná. Z bezpečí opevněné základny vyrážela do okolí jízda. Při stavbě hradů se pečlivě vybíralo místo, které samo o sobě poskytovalo přirozenou ochranu. Stavba ji pak kombinovala s obrannými prvky.

Také církev a její činnost ovlivňovala ráz krajiny. Hlavními církevními stavbami byly kostely a kláštery. Kostely sloužily jako místo církevních obřadů. Kláštery vznikaly proto, aby poskytovaly možnost věřícím mužům i ženám nalézt klidné místo, kde by se mohli věnovat studiu a modlitbám. Byly od počátku centry vzdělanosti a kultury. Ani takové čtení a psaní nebylo vůbec samozřejmé a kromě duchovenstva tuto činnost málokdo ovládal. Při klášterech fungovaly školy, ale také špitály (vlastně předchůdci nemocnic). Některé řády se úspěšně věnovaly hospodaření, proto bývaly kláštery obklopené zemědělsky udržovanou půdou.

Nyní zvolte dvojici žáků, která k obrázku na interaktivní tabuli přiřadí správný popisek a význam zobrazeného sídla. Před tabulí se tak mohou vystřídat až čtyři dvojice.

? Dokážete přiřadit k zobrazenému sídlu jeho název a jeho význam pro společnost?

▶ klášter – vzdělanost a kultura
město – řemesla a obchod
hrad – správa území
vesnice – zemědělství

KROK č. 6 Pracovní list Středověká krajina

Nyní rozdejte žákům pracovní list PL2_Středověká krajina. Úkolem žáků je zakreslit do krajiny příklady středověké zástavby. Žáci vychází z informací, které získali během předešlého výkladu. Druhou možností je předřadit tuto aktivitu výkladu a s pomocí prezentace vyhodnotit práci a návrhy žáků.

KROK č. 7 Středověký hrad

Mohutné kamenné stavby, sídla urozených pánů, které se pyšně tyčí na příkrých kopcích nebo jen na vyvýšeném místě, zato obehnány širokým příkopem a prstencem hradeb. Hradní věže ještě dnes poskytují výjimečný rozhled do kraje. Tak lze hrady zjednodušeně představit jako jeden z hlavních symbolů středověku.

Hrady plnily celou řadu funkcí, sloužily jako sídlo urozených pánů, střežily hranice a obchodní cesty a především sloužily jako úkryt v případě ohrožení. Obléhací války byly nejrozšířenějším druhem středověkých bitev. Hrady byly velmi dobře opevněny a byly schopny odolávat velmi dlouhou dobu.

Pro seznámení s obrannými prvky hradu slouží žákům snímek č. 7 prezentace. Vyzvěte dobrovolníky, aby přiřadili do snímku správné popisky.

? Dokážete přiřadit správné popisky k obranným prvkům zobrazeného hradu?

▶ 1) vodní příkop
2) věž
3) hradby
4) padací most
5) brána

Vyspělý středověký hrad byl obklopen prstencem hradeb, které byly prokládány věžemi. Uvnitř stála hlavní pevnost s dominantní věží, která mohla obráncům sloužit jako poslední útočiště. Slabým místem hradu byla vstupní brána, proto bývala chráněná ještě padacím mostem. Do hradu vedla pouze jedna cesta. Pokud hrad nestál na skále, byl obehnán mohutným příkopem, někdy ještě naplněným vodou.

★ *VÍTE, ŽE…*

… zvláštností dvou vstupních bran se může pochlubit jeden český hrad? Najdeme ho v Nových Hradech. Byl to strážní hrad, přes který procházela důležitá obchodní stezka, kterou se do země přivážela mimo jiné, sůl. Všichni kupci vstupující do Čech museli projet hradem, kde jim posádka mohla zkontrolovat náklad a vybrat poplatky. Aby obránci vyrovnali tento nedostatek v obraně, vybudovali nejhlubší hradní příkop, jaký v naší zemi můžete spatřit.

KROK č. 8 Pracovní list Středověký hrad

Nyní rozdejte každému žákovi PL3_Středověký hrad. Žáci mají nejprve za úkol navrhnout svůj nedobytný hrad. Používají při tom vlastní fantazii, ale i poznatky, se kterými se právě seznámili.

Aktivitu motivujte výměnou zkušeností informací o hradech, které měli žáci možnost navštívit. Plnění dalších úkolů pracovního listu můžete podpořit snímkem č. 8.

V druhé části práce se zamyslí nad tím, co mohlo posádku ohrozit. Největším postrachem nebyly obléhací stroje ani nepřátelští vojáci, ale hlad. Většina hradů dokázala čelit útokům téměř neomezeně dlouho, a tak se největším nebezpečím mohlo stát vyhladovění posádky.

Proto byly hrady zásobovány z přilehlého hospodářství, hradní pán dbal o zemědělskou produkci v okolí. Venkované, kteří hospodařili na jeho půdě, museli odvádět pravidelné dávky svých produktů. K hradu patřily také lesy, ve kterých se lovila zvěř. Jednalo se o tzv. **háje**, kde byla zvěř chráněna – hájena. Lovit ji směl pouze pán a jeho lidé.

Velmi důležitou záležitostí pro obyvatele hradu přestavoval **zdroj pitné vody**. Voda se získávala ze studny. Protože hrady často stály na skále, byly hradní studny velmi hluboké, aby se zajistila jejich vydatnost. Dochované jsou studny hluboké i 100 metrů. Na českém hradě Zbiroh dokonce najdeme studnu hlubokou 164 metrů. Tato studna patří mezi nejhlubší historické studny v Evropě.

Dalším zdrojem vody byla **cisterna**. Jednalo se o důmyslné zařízení na filtrování a následné skladování dešťové vody. Zachycená dešťová voda prostupovala vrstvou písku do několika metrů hluboké jámy osazené kamennými skružemi. Odtud se pak čerpala. Pro některé hrady, které neměly vodu z pramenů, byla cisterna hlavním zdrojem pitné vody. Často se funkce cisterny a studny spojovala. Podzemní voda i voda dešťová se hromadily na jednom místě.

Některé hrady měly se zásobováním vodou problémy a musely mít svůj zdroj mimo areál opevnění. V tomto případě se musela stavět např. věž, která tento přístup chránila, nebo dokonce tajné chodby.

Tajnými chodbami mohl být hrad v případě obležení zásobován i dalšími potravinami. Tajné chodby jsou u mnohých hradů písemně doloženy, ústily často poblíž vodního zdroje, či blízké vesnice, jsou ale také předmětem nejrůznějších pověstí, kdy se vypráví, že jimi bylo propojeno více hradů apod. S podobnými pověstmi se žáci během návštěv hradů jistě setkali. Na toto téma můžete rozvinout krátkou diskuzi.

Třetí část pracovního listu je věnována odpadovému **hospodaření hradu**. Podejte žákům informaci, že v období středověku produkovali lidé pouze zlomek odpadu ve srovnání s tím, jak je tomu dnes. Tento odpad navíc velmi málo zatěžoval životní prostředí, neboť většina materiálu, se kterým se pracovalo, byla přírodního původu.

Největším rozdílem je asi to, že středověká společnost neznala a nepoužívala umělé a jednorázové obaly. Nádobí pro uskladňování potravin se používalo opakovaně. Potraviny se skladovaly v sýpkách a lednicích – v temných a chladných částech hradu, často ve sklepeních vyhloubených ve skále.

Pro užívaný materiál se hledalo vícenásobné použití a zpracoval se téměř všechen. Především potravinami se neplýtvalo. Zabité zvíře se snědlo, kůže, kosti, vnitřnosti se využívaly k výrobě užitečných předmětů, zbytky se krmila domácí zvířata. Co nešlo nijak využít, spálilo se. Hrad tedy produkoval především **popel**. Ten i ostatní odpad se prostě vyhazoval za hradby, nebo do zvláštních odpadních jam. Odpadová voda se též pouze vylévala, nebylo potřeba ji nijak čistit, neboť nebyla znečištěna chemickými látkami.

Také se záchodem to bylo jednoduché. Na hradech se jim říkalo „prévét“. Středověký **záchod** byl opatřen sedátkem podobně jako ten dnešní, byl umístěn v arkýři, vlastně takovém malinkém domečku přilepeném na obvodovou zeď. Pod sedátkem nebylo nic, jen několik metrů vzduchu nad hradním příkopem. Ojedinělou jímkou na odpad, včetně toho z prévétů, se může pochlubit největší hradní zřícenina u nás – hrad Rábí.

KROK č. 9 Rytířská kultura

Promítněte žákům snímek č. 9. Od 12. století se i v Čechách počíná prosazovat tzv. rytířská kultura, která se k nám šíří ze západní Evropy.

Rytíř byl ztělesněním ideálního středověkého muže. Svůj titul si musel rytíř zasloužit, byť by pocházel ze sebevznešenějšího rodu. Získat ho mohl především statečností v boji nebo jiným hrdinským činem. Rytíř měl řadu povinností, tím byla především věrnost panovníkovi, zemi a Bohu. Další povinností byla ochrana bezbranných, sirotků a vdov. Kromě umění boje však musel rytíř ovládat i vybrané chování k ženám. Mezi další rytířské ctnosti patřilo také básnické umění nebo hra v šachy.

KROK č. 10

Rytíři mohli být různě bohatí, povinnosti a práva však měli stejné. Pravý rytíř musel vlastnit koně, zbraně a zbroj. Pomocí snímku č. 10 žáky seznamte s výzbrojí rytíře. Dobrovolníci se budou střídat u tabule a do připravených rámečků budou zapisovat názvy zbraní a zbroje.

? Dokážete pojmenovat výzbroj středověkého rytíře?

▶ zbraně: 3 – meč
4 – kopí

zbroj: 1 – štít
2 – přilba
5 – kroužkové brnění (drátěná košile)
6 – brnění z kovových plátů

KROK č. 11 Erby mocných rodů

Promítněte žákům snímek č. 11, 12 nebo 13. Žáci na něm uvidí dva erby, které zobrazují erby starobylých českých, moravských a slezských rodů, a především erb země České, Moravy a Slezska. Je nanejvýše pravděpodobné, že díky literatuře a filmům budou mít žáci základní informaci, co to erb je.

Erb byl symbolem urozenosti a příslušnosti ke šlechtickému rodu. Později začaly rodové znaky používat i významné měšťanské rodiny. Počátky užívání erbů můžeme nalézt opět v rytířské kultuře. Jejich posláním bylo odlišit jeho nositele od ostatních rytířů, a to především ve válečné vřavě.

Nejdůležitější část erbu tvoří štít, na němž najdeme symbol jeho nositele. To bývá rostlina, zvíře nebo věc. Erb bývá doplněn helmou různého typu, to podle urozenosti nositele, a točenicí oddělený klenot.

Zjednodušeně se dá říci, že v dnešní době byly erby nahrazeny dresy.

? Na tabuli vidíte jeden významný erb. Dokážete popsat jeho části? Spojte čarou popisky a části erbu, o nichž si myslíte, že k nim náleží.

▶ Erb se skládá ze štítu, který bývá zobrazován šikmo, aby připomínal způsob, jakým ho rytíř nosil, na štít navazuje přilba, ta je ozdobena klenotem. Přilba a klenot nejsou povinnou součástí erbu.

KROK č. 12 Hejtman Jan Žižka z Trocnova

Snímek č. 14 představuje velitele husitských vojsk Jana Žižku.

Jan Žižka z Trocnova patří mezi nejlepší světové vojevůdce. Jihočeský zeman, který již v mládí přišel o jedno oko a později oslepl úplně, nikdy neprohrál žádnou bitvu. S oddíly neurozených, prostých bojovníků dokázal svou skvělou taktikou a s využitím zvláštních zbraní a bojové techniky porážet skvěle vycvičené protivníky – těžkou jízdu, kterou tvořili rytíři.

Snímek č. 15 představuje výzbroj husitů. Žáci ji mohou porovnat s výzbrojí rytířů, kteří reprezentují evropské válečnictví.

KROK č. 13 Jak to vlastně bylo

Promítněte žákům snímek č. 16. Na snímku vidíme dva nepřátelské tábory, křižáky i ten husity. Nad oběma tábory se vznáší obláčky myšlenek.

? Dokážete určit, které myšlenky patří do tábora křižáků, a které přiřadíte k husitům?

▶ Husité bojovali za očistu církve, prosazovali její prostotu a skromnost. Z tohoto důvodu ničili umělecká díla, neboť zastávali názor, že krása pozemských věcí odvádí pozornost člověka od myšlenek na Boha. V nově vybudovaném městě nazvaném podle biblické hory Tábor chtěli založit ukázkovou obec, která by žila ukázkovým životem. Tyto myšlenky se však nepodařilo udržet příliš dlouho.

Pro katolickou církev bylo husitství projevem kacířství. Kacíř je člověk, který šíří myšlenky, jež se neslučují s uznávaným učením církve. Proti husitům bylo vyhlášeno celkem pět křížových výprav. To byla tažení proti nevěřícím. Své počátky mají křížové výpravy při tažení do Palestiny a osvobozování božího hrobu z rukou nevěřících.

Oproti tehdejším zvyklostem bojovali husité se vším odhodláním a nasazením, válečného tažení se účastnily i ženy a děti, což bylo nemyslitelné. Ač byly středověké války nekonečné, období vlastních bojů bylo krátké, bitvy nebyly tak krvavé, jak panuje představa o krutém středověku. Hlavní boje byly obléhací.

Husité odmítali přijmout Zikmunda Lucemburského za krále a častovali ho hanlivými přízvisky.

Husité údajně naháněli nepřátelům strach i pouhým zpěvem, např. písní Kdož sú boží bojovníci. O tom však neexistuje žádný přímý důkaz.

KROK č. 14 Mosty spojují Evropu

K této aktivitě budete potřebovat pracovní list PL4_Mosty spojují Evropu. Rozdělte žáky do pracovních skupin a všem rozdejte pracovní list. Kromě válek a bojů, které Evropu čas od času nesmiřitelně rozdělovaly, existovaly spojnice, které přetrvaly staletí a umožnily šíření nových poznatků, přepravu osob a zboží. Jednalo se o kupecké cesty, které překonávaly obtížný terén v podobě hustých lesů, vodních toků, bažin, hor apod. Je třeba si uvědomit, že cestování ve středověku nebylo snadné. Většina obyvatel se nikdy nedostala dál, než několik kilometrů od své obce. Nepříjemnou překážkou na cestě se mohl stát vodní tok.

? Dokážete ve skupině navrhnout způsob, kterým by mohl kupec bezpečně překonat řeku? Pamatujte, že k dispozici máte omezenou techniku a pouze přírodní materiál.

▶ Toky se nejčastěji brodily. Hledání brodů mohlo být zdlouhavé a nebezpečné, nebo se jednalo o zacházku. Přes užší toky se pokládaly klády a břevna, přes širší se stavěly dřevěné lávky a mosty. Na některých místech pak sloužili převozníci, kteří převáželi pocestné na prámech (plavidlo připomínající vor) a člunech. Přes bažiny a močály se stavěly zpevněné cesty a to tak, že se do měkkého podloží pokládaly klády, nebo se kupilo a proplétalo proutí (tzv. hatě). Vrcholnou stavbou byly pak kamenné mosty.

Výše popisované způsoby překonávání vodních toků a zrádných bažin ilustruje snímek č. 17.

KROK č. 15 Příběhy slavných mostů

Navažte aktivitou, která je věnována dvěma nejstarším českým mostům a dvěma slavným evropským. Budete k ní potřebovat PL5_Příběhy slavných mostů. Tuto aktivitu organizujte jako samostatnou práci. Cílem je pozorné čtení textů, ve kterých žáci naleznou informace, díky kterým budou schopni odpovědět na otázky a vyluštit tajenku. Příslušné země žáci určí podle zmíněných měst. Pokud města nebudou znát, použijí atlas.

▶ most v Avignonu – stojí ve Francii, příběh č. 4
Juditin most v Praze – stál v Čechách, příběh č. 3
Jelení most v Písku – stojí v Čechách, příběh č. 1
Towerský most v Londýně – stojí ve Velké Británii, příběh č. 2

Tajenka zní „v Bošilci“.

Práci s pracovním listem můžete také podpořit snímkem č. 18, který zobrazuje mosty, se kterými se žáci setkali při práci s pracovním listem. Úkolem žáků je přiřadit popisek k fotografii, a vytvořit tak správné dvojice.

? Poznáte zobrazené mosty?

▶ 1 – Starý most v Písku, 2 – Juditin most v Praze, 3 – Most v Avignonu, 4 – Towerský most v Londýně

KROK č. 16 Závěrečné hodnocení

Závěrečnou část věnujte shrnutí tématu. Položte žákům otázky následujícího typu.

? Myslíte si, že byste dokázali žít ve středověku? Jaké povolání by vás bavilo a proč? Vzpomeňte si na rozdělení středověké společnosti.

Jaká informace vám přišla zajímavá a proč?
Změnil se nějak váš názor na středověk a jak?
Máte pocit, že bychom dnes měli využívat některé středověké poznatky? Jaké?
Které věci jsou naopak již překonané a neměly by se vrátit?

Diskutujte se žáky.

Téma můžete rozšířit samostatným pátráním a sběrem informací o historii vašeho města, hradech i zříceninách, mostech nebo jiných středověkých stavebních dílech.

Použitá literatura:

Bingham, J., Středověk, Fragment, Havlíčkův Brod, 2007
Breuers, D., Na hradech, klášterech, v podhradí: středověk, jak ho neznáte, Brána, Praha 2007
Duzzoselle, J. B., Evropa a Evropané, Fortuna Print, Praha, 2002
Čornej, P., Historie českých zemí, Fragment, Havlíčkův Brod, 2002

Šachy

ČÍSLO MATERIÁLU: MT4_Šachy

AUTOR: Mgr. Josef Makoč

KLÍČOVÁ AKTIVITA: seznámení s deskovou hrou šachy a její historií

CÍLE: seznámit žáky s pravidly a historií deskové hry šachy

ČASOVÁ DOTACE: 20 minut

POMŮCKY: hra šachy, prezentace PR4_Šachy

KLÍČOVÉ POJMY: šachy, pravidla hry

POPIS ČINNOSTI:

Žáci se seznámí s původem, historií a základními pravidly hry. Vyzkouší si ukázkovou partii a vyřeší početní úkol.

KROK č. 1 Národy a hry

Nejprve se s žáky zamyslete nad tím, proč si lidé hrají, zda mají žáci nějaké oblíbené hry a jaké to jsou.

Žáci budou jmenovat nejrůznější hry. V diskuzi se je snažte přivést k poznání, že hry jsou zajímavým zpestřením volného času, ale měly by hráči přinést i nějaký užitek a poznání, jinak se stávají plýtváním času. Hra může být formou učení. Děti po celém světě hrají různé hry a zároveň se dobrovolně učí činnostem, které později využijí jako dospělí. Nechte žáky, aby sami vymysleli příklady.

? Jaké hry, které jste hráli jako malí, byly inspirovány činností dospělých?

▶ Je to široká oblast her, pomocí kterých se děti učí orientaci ve společnosti, ale i dovednostem a návykům, které použijí v budoucím životě. Jsou to hry na nejrůznější povolání (prodavač, kuchař) a situace – svatba, návštěvy apod.

? K čemu ještě mohou být hry užitečné? Přemýšlejte o významu mezinárodních sportovních soutěží.

▶ Hrát společně různé hry mohou i lidé z nejrůznějších zemí, i když neovládají svůj jazyk. Přesto si mohou během hry rozumět a vzájemně se poznat a mít důvod se opět potkat.

Žáci budou jmenovat nejrůznější hry a sporty. Symbolem mezinárodní spolupráce na bázi sportu jsou pak Olympijské hry (o tom více v MT2_Úsvit evropské civilizace). Známými se též staly evropské Hry bez hranic, což bylo zábavné klání mezi sportovci z nejrůznějších evropských měst v netradičních disciplínách.

Takovou možnost poskytují i šachy. Právem je můžeme označit jako součást evropského kulturního dědictví.

KROK č. 2 Základní informace o hře

Šachy jsou jednou z nejstarších her lidstva, která se téměř v nezměněné podobě hraje dodnes. Ve své vrcholné podobě mají dnes šachy dokonce charakter sportu. Umění šachu bylo již od středověku ceněné, pro rytíře to byla dokonce povinnost.

Šachy jsou hrou pro dva hráče. Hrají se na desce, kterou tvoří 64 černobílých polí, a to s figurkami, které přestavují různé vojenské jednotky. Hra je vlastně bitvou dvou armád, kdy cílem je zneškodnit soupeřovu hlavní figuru – postavu krále.

Tento výklad můžete doplnit o prezentaci PR4_Šachy. Prezentace ilustruje vývoj šachové hry, její stará vyobrazení a také dokládá popularitu a rozšíření této společenské hry. Poslední snímek pak zobrazuje základní postavení figur a umožňuje také prezentovat pohyb figur po šachovnici.

KROK č. 3 Původ hry

Původ hry není zcela jasný. Šachy, které se v Evropě objevují v desátém století, se vyvinuly ze starší perské hry doložené již v prvním tisíciletí našeho letopočtu. Někdy se původ šachu klade do doby ještě starší a za zemi jeho vzniku je označována Indie.

Zjednodušená pravidla hry

- Hru hrají dva hráči na čtvercové desce, které se říká šachovnice. Šachovnici tvoří bílá a černá pole v řadách a sloupcích vždy po osmi.
- Na začátku hry má každá figura své přesně určené místo na hrací desce. Obrázek znázorňuje základní postavení figur.
- Každý hráč má k dispozici celkem 16 figur. Nejvíce je pěšců, celkem osm. Dále má hráč dvě věže, dva střelce, dva jezdce, jednu dámu a jednoho krále.
- Hráč se svými figurkami obsazuje různá pole tak, aby bral soupeřovi figury nebo ohrozil jeho krále. Hráč nesmí obsazovat pole, na kterém již stojí jiná jeho figura. Může ale obsadit pole se soupeřovou figurou. Tím mu jí bere a figura je odstraněna ze hry.
- Smyslem hry je tedy postupovat promyšleně a v zákrytu, kdy jedna figura kryje druhou, jako skutečná armáda.
- Každá figura se smí po šachovnici pohybovat jiným způsobem. Při níže popisovaných pohybech žádná z figur, kromě koně, nesmí přeskočit vlastní nebo soupeřovu figuru.
- Pěšec se ze základního postavení může posunout o dvě pole vpřed, dále se pohybuje o jedno pole vpřed.
- Věž se pohybuje vpřed i vzad o libovolný počet polí, ale jen v řadách a sloupcích.
- Střelec se také smí pohybovat o libovolný počet polí vpřed i vzad, ovšem pouze v úhlopříčkách.
- Jezdec skáče přes vlastní i soupeřovy kameny ve tvaru písmene L.
- Dáma je nejcennější figurou na šachovnici, protože se může pohybovat všemi směry o libovolný počet polí.
- Král se také pohybuje všemi směry, ale pouze o jedno pole. Nesmí se přitom dostat na pole, kde by byl ohrožován soupeřovou figurou.
- Cílem hry je dostat soupeřova krále do bezvýchodné pozice. Král dostává tzv. šach, je-li na svém poli ohrožen. Hráč je povinen králem táhnout do bezpečí jiného pole, nebo ho krýt pomocí jiné figury. Není-li to možné, král dostává tzv. mat a prohrává partii.

KROK č. 4 Praktická ukázka

Výklad můžete zpestřit nejen ukázkou šachové partie, nejprve mezi žáky, kteří hru ovládají. Po upevnění pravidel hry vyzvěte i další dobrovolníky ke zkušební partii. Vhodné je přitom využít interaktivní tabuli a aplikaci, kterou naleznete na internetových stránkách projektu v sekci výukového balíčku Příběh Evropy. Vlastní šachy si také můžete vyrobit pomocí nejrůznějších technik. Můžete využít modelínu, modurit, samotvrdnoucí hmotu, hlínu, nebo obyčejné ruličky od toaletního papíru.

Šachovou partii si může zahrát i celá třída. Většina žáků určitě zná scénu z knihy nebo filmu Harry Potter a tajemná komnata. Pokud si vyrobíte dostatečně velkou šachovnici, kterou můžete např. jen narýsovat na vhodném prostranství venku na zem, figurami v partii se pak mohou stát sami žáci. Vše můžete vylepšit vlastnoručně vyrobenými čelenkami, kterými se rozliší barva a hodnota figur. Stejně však poslouží i pouhá kartička k zavěšení okolo krku.

Výklad můžete ozvláštnit i následujícím zábavným početním úkolem. Starobylý příběh z místa údajného původu hry vypráví, že jeden moudrý muž si mohl za své služby žádat u panovníka odměnu, dle vlastního uvážení. Mudrc nechtěl víc, než určitý počet zrnek obilí.

„Dej mi, pane, tolik obilí, kolik má polí šachovnice, a to tak, že na první pole položíš jedno zrníčko, a na další pak vždy dvojnásobek zrnek z předešlého pole. Na první tedy jedno, na druhé dvě zrnka, na třetí čtyři, pak osm, šestnáct, třicet dva a tak dále."

„Jaký jsi hlupák," zvolal vladař, „vezmi si svůj pytlík obilí a jdi!"

? Byl muž opravdu takový hlupák? Dokážete spočítat, kolik obilí si muž vlastně odnesl?
K jakému číslu se při výpočtu dostanete?

▶ Po zdánlivě jednoduchém začátku se žáci dostanou do oblasti stěží představitelných čísel.
Muž by si odnesl astronomickou sumu $1{,}84467441 \times 10^{19}$

Žákům vysvětlete, že takto zapsané číslo vyjadřuje, že po číslici 1 by následovalo 19 nul. To není obilí, které se vejde do pytlíku. To je množství, které není vládce schopen vypěstovat za rok v celé své zemi.

Číslo, které má šest nul se u nás nazývá milion, devět nul má miliarda, číslu s 12 nulami se říká bilion.

Výše uvedené číslo se přečte 1 844 quadrilionů.

Světové války

ČÍSLO MATERIÁLU: MT5_Světové války

AUTOR: Mgr. Bára Paulerová

KLÍČOVÁ AKTIVITA: interaktivní výklad s prezentací, práce s interaktivní tabulí, práce s pracovním listem, skupinová práce

CÍLE: seznámit žáky s obdobím světových válek, s atmosférou vzniku samostatného Československa, pomoci orientovat se v čase a popsat dobu vzniku současného uspořádání Evropy

ČASOVÁ DOTACE: 3 vyučovací hodiny

POMŮCKY: PL6_Vznik Československa, kartičky ZM4_Slovenština, prezentace PR5_Světové války

KLÍČOVÉ POJMY: 1. a 2. světová válka, vznik Československa

POPIS ČINNOSTI:

Žáci se seznámí s obdobím 1. světové války, meziválečným obdobím, kdy vzniklo Československo, a 2. světovou válkou.

KROK č. 1

Promítněte prezentaci a přejde z úvodního snímku na snímek č. 2.

? Zeptejte se žáků, zda poznají, co je na obrázku.

▶ Mapa Evropy.

? Dokázali by žáci najít, kde je na této mapě Česká republika.

▶ Česká republika na mapě není, je možné ukázat pouze přibližné místo, kde by Česká republika ležela, kdyby na mapě byla.

? Proč na mapě Česká republika není? Dokázali by žáci pojmenovat státy, které na mapě jsou.

▶ Není na mapě, protože je to mapa z roku 1914, kdy Česká republika ještě vůbec neexistovala. Na mapě jsou státy: Velká Británie, Francie, Švýcarsko, Belgie, Nizozemí, Itálie, Německá říše, Rakousko-Uhersko, Osmanská říše, Rusko.

Nechte žáky jednotlivé státy na mapě ukázat.

KROK č. 2

Promítněte snímek č. 3 prezentace.

Zeptejte se žáků, zda podle předchozí mapy poznali, kterého státu byly české země součástí. Jako nápověda jim může sloužit přesmyčka na tomto snímku. Nechte žáky odhalit přesmyčku na interaktivní tabuli. Můžete se vrátit k mapě Evropy na předchozím snímku, Rakousko-Uhersko si ještě jednou ukažte a dejte dohromady státy současnosti, které leží na území Rakouska-Uherska.

▶ Rakousko-Uhersko, jehož území zahrnuje Českou republiku, Rakousko, Maďarsko, Slovensko, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, část Rumunska a Ukrajiny.

KROK č. 3

Promítněte snímek č. 4 prezentace. Zeptejte se žáků, zda poznali postavu, která je na snímku. Pokud postavu nepoznali, představte jim dobrého vojáka Švejka – smyšlenou postavu spisovatele Jaroslava Haška. Jeho příběh se dívá na události 1. světové války svérázným pohledem.

Přečtěte třídě úryvek (začátek) z knihy:

„Tak nám zabili Ferdinanda," řekla posluhovačka panu Švejkovi, který opustiv před léty vojenskou službu, když byl definitivně prohlášen vojenskou lékařskou komisí za blba, živil se prodejem psů, ošklivých nečistokrevných oblud, kterým padělal rodokmeny.

Kromě tohoto zaměstnání byl stižen revmatismem a mazal si právě kolena opodeldokem.

„Kterýho Ferdinanda, paní Müllerová?" otázal se Švejk, nepřestávaje si masírovat kolena, „já znám dva Ferdinandy. Jednoho, ten je sluhou u drogisty Průši a vypil mu tam jednou omylem láhev nějakého mazání na vlasy, a potom znám ještě Ferdinanda Kokošku, co sbírá ty psí hovínka. Vobou není žádná škoda."

„Ale, milostpane, pana arcivévodu Ferdinanda, toho z Konopiště, toho tlustýho, nábožnýho."

„Ježíšmarjá," vykřikl Švejk, „to je dobrý. A kde se mu to, panu arcivévodovi, stalo?"

„Práskli ho v Sarajevu, milostpane, z revolveru, vědí. Jel tam s tou svou arcikněžnou v automobilu."

„Tak se podívejme, paní Müllerová, v automobilu. Jó, takovej pán si to může dovolit, a ani si nepomyslí, jak taková jízda automobilem může nešťastně skončit. A v Sarajevu k tomu, to je v Bosně, paní Müllerová. To udělali asi Turci. My holt jsme jim tu Bosnu a Hercegovinu neměli brát. Tak vida, paní Müllerová. On je tedy pan arcivévoda už na pravdě boží. Trápil se dlouho?"

„Pan arcivévoda byl hned hotovej, milostpane. To vědí, že s revolverem nejsou žádný hračky."

S žáky úryvek rozeberte. Dbejte na to, aby zazněly následující informace: Švejk si ze situace dělá legraci. Dělá, jako kdyby neznal arcivévodu Ferdinanda. František Ferdinand d´Este byl nástupce trůnu Rakouska-Uherska a byl zavražděn v Sarajevu. Sarajevo je hlavní město Bosny a Hercegoviny. Toto území Rakousko-Uhersko roku 1878 obsadilo, přestože Srbové, Chorvati a Bosňané si chtěli vládnout sami. Proto spáchali srbští nacionalisté na Františka Ferdinanda atentát.

Tato událost byla bezprostřední příčinou 1. světové války, přestože nespokojenost s vládou Rakouska-Uherska stoupala u jednotlivých národů už během předcházejících desetiletí.

KROK č. 4

Promítněte snímek č. 5 prezentace. Na něm je další přesmyčka. Tentokrát skrývá slovo označující člověka, pro kterého je na politické úrovni nejdůležitější jeho vlastní národ a straní se ostatních národů.

▶ nacionalista

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

Nacionalismus (národovectví) je moderní kolektivní ideologie, která vznikla v 18. století a rozvinula se především ve století následujícím. Definovat nacionalismus je velmi složité, protože jeho význam se liší podle regionu nebo období, o jakém hovoříme.

KROK č. 5

Promítněte snímek č. 6 prezentace. Nacionalismus byl tedy jednou z příčin 1. světové války. Na snímku jsou státy a národy, které se zapojily do 1. světové války. Rozřaďte jednotlivé národy nebo státy na dvě poloviny, tak jak proti sobě bojovaly v 1. světové válce. Žáci nebudou znát odpověď, proto jim jako nápovědu přečtěte následující informace o průběhu 1. světové války (žáci si mohou dělat poznámky):

Po atentátu na Františka Ferdinanda Rakousko-Uhersko napadlo Srbsko. Tomu přišlo na pomoc Rusko. To se nelíbilo Německu a přidalo se k Rakousku-Uhersku. S tím zase nesouhlasí Francouzi, Britové, ani USA. To vyburcovalo naopak zase Osmanskou říši. Srbska se také zastala Belgie a později se přidalo na jejich stranu také Rumunsko. Každá skupina měla své jméno. Státy, které se přidaly na obhajobu Srbska, se označují jako státy Dohody, jejich protivníci jako Ústřední (neboli centrální) mocnosti.

▶ SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ:

Státy Dohody: Srbsko, Rusko, Francie, Velká Británie, USA, Belgie, Rumunsko

Ústřední mocnosti: Německé císařství, Rakousko-Uhersko, Osmanská říše

KROK č. 6

Promítněte snímek č. 7 prezentace. Zeptejte se žáků, jestli by věděli, jak to bylo s českým národem za války. Na čí straně bojovali?

Na obou stranách. Oficiálně byli součástí Rakouska-Uherska, tedy museli bojovat za Ústřední mocnosti. Jako národ se však cítili spřízněni se Slovany, a tedy Rusy. V Rusku byly celé pluky, které přebíhaly na druhou stranu fronty a bojovaly za státy Dohody. Tyto jednotky jsou označovány jako Československé legie.

KROK č. 7

Promítněte snímek č. 8 prezentace. Na něm je další přesmyčka, která tentokrát označuje československé vojáky, kteří za 1. světové války přebíhali bojovat za státy Dohody.

legionáři

KROK č. 8

Promítněte snímek č. 9, kde jsou různá data, vztahující se ke konci války. Úkolem žáků je přiřadit události ke správným datům.

ŘEŠENÍ:

30. října 1918 – o mír požádalo Turecko (Osmanská říše)
3. listopadu 1918 – Rakousko-Uhersko podepsalo příměří
11. listopadu 1918 – kapitulovalo Německo
18. ledna 1919 – zahájena mírová jednání ve Versailles u Paříže

KROK č. 9

Konec 1. světové války znamenal rozpadnutí Rakouska-Uherska a nové uspořádání Evropy. Díky velkému úsilí vlastenců, úspěchu legionářů i kapitulaci Ústředních mocností, mohla Československá republika vyhlásit samostatnost. Nyní rozdejte žákům pracovní list PL6_Vznik Československa a nechte žáky pracovat na úkolech z pracovního listu. Pracovní list si potom společně zkontrolujte, v průběhu odpovídejte žákům na případné dotazy.

KROK č. 10

Česká republika vznikla tedy jako Československá. Slovenština je velmi příbuzný jazyk češtině, kterou však dnes děti už téměř neznají. Zeptejte se žáků, zda znají nějaká slovenská slova.

Můžete uspořádat soutěž, kdy žáci vymýšlí v časovém limitu co nejvíce slovenských slov, která znají. Velké množství slov je těm českým velmi podobné. Některé se však zcela liší. Třídu rozdělte na 3 skupiny. Do každé skupiny dejte kartičky ZM4_Slovenština. Úkolem žáků ve skupině je kartičky seřadit do trojic, aby v každé trojici byl český výraz, slovenský výraz a obrázek. Společně zkontrolujte.

ŘEŠENÍ:

riad – nádobí, bábika – panenka, brav – prase (vepř), bosorka – čarodějnice, izba – pokoj, lopta – míč, gombík – knoflík, mačka – kočka, múr – zeď, žemla – houska.

KROK č. 11

Nyní žáky vyzvěte, aby si sedli zpět do lavice, a promítněte snímek č. 10 prezentace. Na něm jsou obrázky literárních postav, jejich jména a jména autorů. Jsou to díla, která vznikala právě v této době.

Vyzvěte žáky, aby k obrázkům přetáhli vždy příslušná jména. Na snímku č. 11 naleznete správné řešení.

ŘEŠENÍ:

Povídání o pejskovi a kočičce – Josef Čapek
Ferda Mravenec a brouk Pytlík – Ondřej Sekora
Spejbl a Hurvínek – Josef Skupa
Kocour Mikeš – Josef Lada

KROK č. 12

V novém státě všichni pilně pracují a najednou je všeho moc. Podnikatelé musí zlevňovat zboží, aby vůbec něco prodali, jenomže pak nic nevydělají a krachují. Zaměstnanci tak přijdou o práci a plat a nemohou si kupovat ani velmi zlevněné zboží, a tak to jde stále dokola. Tomuto období, které nastalo ve 30. letech 20. století, se říká hospodářská krize. V Německu se dostává k moci Hitler a nacisté.

V demokratické Československé republice sílí Německem ovlivněný hlas Sudetoněmecké strany Konrada Henleina. Sudety je v češtině označení pro ty pohraniční oblasti dnešní České republiky, ve kterých převažovalo německé obyvatelstvo. Sudety byly připojeny k Německu v roce 1938.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Mnichovská dohoda byla podepsána 30. září 1938. Zástupci čtyř zemí – Neville Chamberlain (Velká Británie), Édouard Daladier (Francie), Adolf Hitler (Německo) a Benito Mussolini (Itálie) – se dohodli, že Československo musí do 10. října postoupit pohraniční území obývané Němci (Sudety) Německu. Zástupci československé strany byli přítomni, ale k jednání samotnému nebyli přizváni. Mnichovská dohoda byla završením činnosti Sudetoněmecké strany Konráda Henleina a vyvrcholením snah Adolfa Hitlera rozbít demokratické Československo, což bylo jedním z jeho cílů k postupnému ovládnutí Evropy.

Na snímku č. 12 prezentace je další přesmyčka, tentokrát slova Sudety. Na snímku č. 13 je obrázek mapy Československa z roku 1938, kdy byly Sudety připojeny k Německu.

KROK č. 13

15. března 1939 německá vojska začala okupovat i zbytek Československa, které se tak rozpadlo na Protektorát Čechy a Morava a samostatný Slovenský štát. Seznamte žáky se slovem Protektorát, k tomu vám poslouží přesmyčka na snímku č. 14.

KROK č. 14

Události v Evropě se daly postupně do pohybu a 1. září 1939 začala 2. světová válka německým útokem proti Polsku. Válka v Evropě skončila 8. května 1945, Japonsko kapitulovalo až 1. září 1945.

Na snímku č. 15 prezentace rozřaďte státy, které bojovaly ve 2. světové válce proti sobě.

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ:
nacistické státy: Německo, Itálie, Japonsko, Slovensko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko
Spojenci: Polsko, Velká Británie, Francie, SSSR, USA, Kanada, Austrálie

KROK č. 15

Po skončení války se ustanovily hranice jednotlivých států, které zůstaly až do současnosti. Území Československé republiky postupně osvobozovaly armády Spojenců. Za domácí úkol nechte žáky zjistit v knihovně, místním muzeu, na obecním úřadě v místní kronice, kdo a kdy vaši obec osvobodil.

Na závěr bloku doporučujeme provést reflexi, hodinu zhodnotit. Předně je nutné připomenout, že uvedený program je pouze stručná část historie Evropy a České republiky, o které se budou žáci ještě učit ve vlastivědě či dějepisu. Mnoho témat zde není zohledněno (např. holocaust, lidské osudy vojáků a obětí války, apod.). Důraz byl kladen na tuto dobu s tím, že se v ní zrodilo současné uspořádání Evropy. Zároveň se zde úzce prolíná historie České republiky s historií Slovenska, které spoluvytvářelo náš stát uprostřed Evropy po velkou část 20. století.

Na tento materiál můžete navázat hrou Válka, popsanou v MT6_Válka.

Zdroje:

Seifertová, L. (2003): Dějiny udatného českého národa a pár bezvýznamných světových událostí, Petr Prchal, Praha a Euromedia Group k. s. – Knižní klub.

Augusta, P. a Honzák, F. (1992): Dějiny v obrazech: Československo 1918–1938, Albatros.

Válka

ČÍSLO MATERIÁLU: MT6_Válka

AUTOR: Mgr. Bára Paulerová

KLÍČOVÁ AKTIVITA: simulační hra

CÍLE: žáci vysvětlí, jakou roli hrálo uhlí a ocel ve druhé světové válce a po ní pro budoucí vývoj Evropy

ČASOVÁ DOTACE: 1 vyučovací hodina

POMŮCKY: vojáčci, sáček s vlajkami, lepicí hmota, černé a červené knoflíky, hrací plán Evropa, PR5_Světové války

KLÍČOVÉ POJMY: 2. světová válka, uhlí, ocel

POPIS ČINNOSTI:

Žáci vytvoří skupiny, ve kterých budou „bojovat“ ve válce. Pohybovou hrou pochopí pozadí a potřebu materiálního zázemí války, které ovlivnilo i následný vývoj v Evropě. Hru je možné zařadit do hodiny tělesné výchovy a hrát ji v tělocvičně nebo venku, ale lze ji realizovat i v běžné třídě.

KROK č. 1

Vyučující seznámí žáky s vlajkami vybraných evropských států. K tomu může použít snímek č. 15 prezentace PR5_Světové války.

KROK č. 2

Vyučující žáky rozdělí do 4 až 6 skupin, které budou představovat ve válce jeden stát. Skupiny si stát samy zvolí nebo je určí vyučující. Skupiny mohou být různě velké (poměrně ke skutečné velikosti). Skupiny je možné rozlosovat pomocí vlaječek.

KROK č. 3

Vyučující vysvětlí pravidla.

Pravidla hry Válka

- Cílem hry je zabrat co největší území Evropy. Vyhrává ten stát, který obsadí největší souvislé území.
- Území může obsadit tehdy, když má ozbrojenou jednotku (nebo o 1 ozbrojenou jednotku více než stát, který se na daném území vyskytuje – musí být silnější, aby území mohl obsadit).
- Ozbrojenou jednotku představuje vojáček, kterého si každý stát musí označit pomocí kousku lepicí hmoty a vlaječky svého státu.
- K tomu, aby stát získal ozbrojenou jednotku, potřebuje uhlí a ocel. Uhlí představují černé knoflíky, ocel získají z železné rudy, kterou představují červené knoflíky.
- Za 3 kusy uhlí a 2 kusy železné rudy získává stát 1 ozbrojenou jednotku. 1 kus uhlí stát získá, když jeden obyvatel státu 2x oběhne třídu. 1 kus železné rudy stát získá, když jeden jeho obyvatel 3x podleze lavici.
- Hra tedy probíhá tak, že po vypuknutí války státy zbrojí a zabírají území. Žáci musí nejprve získat uhlí (obíháním třídy) a železnou rudu (podlézáním lavice). Když má stát dostatek surovin (3 uhlí a 2 železné rudy), vymění je za svou ozbrojenou jednotku (vezme si z určeného místa vojáčka, nalepí mu na záda pomocí kousku lepicí hmoty svoji vlaječku a poté ho může umístit do libovolného čtverce hracího plánu).
- Pro stanovení vítěze se počítá pouze zabrané souvislé území čtverců na hracím plánu, osamocený čtverec nemá šanci se dlouhodobě bránit.

Základní pravidla jsou shrnuta na snímku č. 16 prezentace PR5_Světové války.

1 čtverec = 1 ozbrojená jendotka
1 uhlí = 2x oběhnutí třídy
1 jednotka = 3 uhlí a 2 žel. rudy
1 žel. ruda = 3x podlezení lavice

KROK č. 4

Nyní se ujistěte, že žáci pravidlům rozumí a je vše jasné.

Žáci se obvykle ujišťují o způsobu podlézání lavice a obíhání třídy – upřesněte vždy dle vašich konkrétních podmínek. Také jasně stanovte, zda obíhat a podlézat lavice může vždy jen jeden žák z jedné skupiny nebo více žáků najednou (pro hru ve třídě a vyšší bezpečnost je lepší varianta jednoho žáka). Umísťovat jednotky na hrací plán je možné bezprostředně po jejich získání nebo také si je hromadit a pak obsadit větší území najednou, to záleží na strategii jednotlivých států. Zdůrazněte také, že za poctivé oběhnutí a poctivé podlézání si žáci berou knoflíky sami, podobně jako sami směňují za vojáčky. Připomeňte princip fair play a dodržování pravidel.

KROK č. 5

Stanovte časový limit, po který budou žáci hrát, a hru odstartujte. Můžete po určitém časovém intervalu hlásit roky, které ve válce uplynuly (1939–1945) a tím odpočítávat čas. Pokud byste po třech minutách hlásili jeden rok, hra bude trvat 7x3 = 21 minut, ale intervaly můžete v případě potřeby zkracovat nebo prodlužovat, žáci v zápalu hry čas důsledně nesledují.

V průběhu začátku hry dohlédněte, zda žáci dodržují a správně chápou pravidla.

KROK č. 6

Po uplynutí stanovené doby hru ukončete a spočítejte zabrané čtverce jednotlivými státy. Můžete vyhlásit vítěze jednotlivých států nebo s žáky spočítat, jak by válka dopadla, kdyby byla dodržena spojenectví jako ve skutečné 2. světové válce.

KROK č. 7

Zrekapitulujte průběh hry, co žáci museli dělat a proč, aby mohli zabírat území. Připomeňte tak, že k tomu, aby mohly státy vést válku, musí mít dostatek uhlí a oceli. To vedlo po válce k vzniku Evropského společenství uhlí a oceli, jakémusi předchůdci Evropské unie.

Na hru můžete bezprostředně navázat materiálem MT7_Kde se vzala, tu se vzala...Evropská unie.

Kde se vzala, tu se vzala... Evropská unie

ČÍSLO MATERIÁLU:	MT7_Kde se vzala, tu se vzala... Evropská unie
AUTOR:	Mgr. Kristina Zůbková
KLÍČOVÁ AKTIVITA:	kritické čtení, práce ve dvojicích, brainstorming, práce s pracovním listem, hra na rozvoj spolupráce, slovní úlohy, pokus
CÍLE:	žáci se orientují v souslednosti vzniku Evropské unie
ČASOVÁ DOTACE:	2 vyučovací hodiny
POMŮCKY:	kartičky ZM5_Kde se vzala..., pracovní list PL7_Kde se vzala..., záznamový arch PL8_Skleníkový efekt, 2 teploměry; dále není součástí balíčku: nástěnná mapa Evropy (například z výukového balíčku Doprava, doleva), houba, tužka, sklenice, pastelky, hodinky, tužka, papír
KLÍČOVÉ POJMY:	Evropská unie, spolupráce, ekonomika, státy, Evropa

POPIS ČINNOSTI:

Žáci se seznámí s historií Evropské unie. Materiál bezprostředně navazuje na hru Válka (MT6_Válka), vede k pochopení souvislostí vzniku a vývoje Evropské unie. Tento materiál je vhodný pro žáky 5. tříd, zařaditelný pro mladší žáky dle jejich vyspělosti. Případně jej můžete zařadit jako rozšíření základních znalostí až po materiálech MT8_Když se řekne...

Pozn. Žáci nemusí do detailu znát všechny pojmy a zapamatovat si všechna data a informace, materiál slouží k pochopení souvislostí a získání základní orientace při používání některých termínů (např. Schengen, Kjótský protokol, apod.).

KROK č. 1

Pověste na viditelné místo mapu Evropy. Seznamte žáky s tématem hodiny, kterým je Evropská unie a její vývoj.

Napište na tabuli slova EVROPSKÁ UNIE a nechte žáky přemýšlet, co vše o EU vědí. Co je napadá, co v nich tato slova evokují, jaké jsou jejich představy o EU a podobně. Připomeňte hru Válka, aby si žáci propojili souvislosti i z této hry. Nápady zapisujte na tabuli. Po skončení se žáky projděte jednotlivá slova, zejména ta, která do Evropy zjevně nepatří, jako jsou země a státy ležící mimo Evropu. Tato slova smažte. Naopak zvýrazněte například barvou nebo zakroužkováním ta slova, která se nejvíce týkají Evropské unie, to znamená například: euro, Brusel a Evropské společenství uhlí a oceli (pokud na základě připomenutí hry Válka tento termín nezazněl, sami ho žákům připomeňte, i dobu a důvody jeho vzniku).

KROK č. 2

Po připomenutí výchozí válečné situace se s žáky podíváte na další vývoj. Do každé lavice rozdejte rozstříhaný zalaminovaný materiál ZM5_Kde se vzala... Nesedí-li žáci v lavicích po dvojicích nebo je ve třídě jiný zasedací pořádek, nechte žáky utvořit dvojice, ve kterých budou pracovat, dle vlastní vůle.

Úkolem žáků je složit text tak, aby jednotlivé části navazovaly v časové souslednosti, jak jdou za sebou na časové ose podle roků (letopočtů). Upozorněte žáky, že nemusí všemu rozumět. Cílem je seřadit události podle letopočtů. Jednotlivé obtížné termíny si společně vysvětlíte.

▶ SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ:

1. Druhá světová válka v letech 1939 – 1945 stála životy miliony lidí a způsobila ohromné škody v Evropě i ve světě.
2. V roce 1950 tak zvítězila myšlenka, že nejlepším způsobem, jak nastolit mír a opravit Evropu zničenou světovou válkou, je spojit se na hospodářském základě a kontrolovat především obchod s uhlím a ocelí.
3. Vzájemná kontrola a pomoc byla prospěšná, v roce 1957 šest států založilo Evropské hospodářské společenství, které rozšířilo spolupráci i na další oblasti výroby a obchodu.
4. Evropská unie vznikla v roce 1992 tak, že se Evropské hospodářské společenství přejmenovalo a rozšířilo spolupráci na další oblasti.

5. Od roku 1999 můžeme cestovat přes hranice bez kontrolování pasů, ale jenom mezi těmi státy, které podepsaly „Schengenskou“ dohodu.
6. V roce 2002 evropané dvanácti států Evropské unie začínají platit novou měnou – eurem.
7. V roce 2005 vstoupil v platnost „Kjótský protokol“, mezinárodní smlouva o ochraně ovzduší a k omezení globálního oteplování a snížení emisí skleníkových plynů.
8. Píše se rok 2010, Evropská unie má 27 členských států a Evropský parlament, který rozhoduje o přijímaných předpisech.

Projděte se žáky celý text pro kontrolu, že ho mají ve správném pořadí. Žáci nebudou některým pojmům rozumět, proto je před čtením můžete ujistit, že s textem budete ještě pracovat a všechny nejasnosti si vysvětlíte.

KROK č. 3

Další práce spočívá v postupném vysvětlování jednotlivých částí textu za pomoci doplňujících otázek a ilustračních či názorných aktivit, vedoucích k pochopení myšlenek v řazených větách. Pokud máte dost prostoru, nechte ležet poskládaný text na lavicích po celou dobu následujících aktivit.

? Jak se po válce snažili evropští politici předejít dalším válečným konfliktům a válečnému utrpení v jejich zemích? Jaké cestě před nákupem vojenské výzbroje dali přednost?

Politici se dohodli na hospodářské spolupráci, to znamená na spolupráci založené na vzájemné pomoci při obchodování a vyrábění zboží (věcí, včetně zbraní). Pro úspěch takové spolupráce je klíčové (nejdůležitější), aby se jednotlivé strany dohody spolu dokázaly domluvit a jednání vedlo ve zdárný konec. Umí se vaši žáci domluvit? Jsou schopní dobré spolupráce?

K procvičení spolupráce ve třídě si zahrajte se žáky následující aktivitu s názvem Včely a hadi. Vyzvěte žáky, ať se rozdělí do dvou přibližně stejně velkých skupin. Kdo chce patřit do skupiny včel, ať si stoupne například ke dveřím, kdo ke skupině hadů, ať se postaví do jiné části třídy. Každá skupina si zvolí svého krále. Po zvolení králů se všichni vrátí na svá místa.

Pravidla hry:

Po rozdělení na skupiny a zvolení si včelího a hadího krále, oba králové odejdou za dveře. Vyučující schová ve třídě plást medu (houbu) a ještěrku (tužku). Poté se králové opět vrátí do třídy. Úkolem krále hadů je najít ještěrku a úkolem krále včel najít plást medu. Každá skupina bude svému králi pomáhat vydáváním zvuků. Včely budou bzučet a hadi budou syčet. Čím více se budou jejich králové k předmětu přibližovat, tím hlasitěji budou bzučet nebo syčet. Všichni proto musí bedlivě pozorovat, kde je král, aby mu mohli bzučením či syčením napovídat.
Po celou dobu nesmí žáci mluvit.

? Důležité je vyhodnocení hry po skončení. Pokládejte žákům takovéto nebo podobné otázky.

- Pomáhala vaše skupina dobře svému králi?
- Měnili jste hlasitost bzučení nebo syčení společně?
- Jak spolupracovaly včely?
- Jak spolupracovali hadi?
- Jak ses cítil coby král?
- Co pro tebe bylo těžké?
- Byl král spokojen se svými skupinami?
- Bylo stejně obtížné najít oba úkryty?
- Dokázali všichni dodržovat pravidla? (Pouze syčet nebo bzučet a nemluvit)?

Tento bod uzavřete otázkou, zda by Evropská unie vznikla, kdyby evropští politici spolupracovali jako oni při této hře.

KROK č. 4

? Jak se jmenovalo první společenství, které z této spolupráce vzniklo? Kolik bylo zakládajících zemí a které? Existuje stále toto společenství?

▶ Po válce vzniklo nejdříve Evropské společenství uhlí a oceli. Potom se spolupráce rozšířila na Evropské hospodářské společenství, které dnes již neexistuje, nahradila ho Evropská unie.

Rozdejte žákům pracovní list PL7_Kde se vzala... a nechte žáky vyplnit první úkol. Společně zkontrolujte. Ujistěte se, že žáci chápou změnu EHS na EU, že Evropská unie je vlastně původně vytvořena za účelem ochrany míru v Evropě.

KROK č. 5

? Co znamená být členem Evropské unie? Jaké výhody, nevýhody nebo pravidla členství v EU znamená?

- **„schengenská dohoda“, „schengenský prostor“, „schengen“ – volný pohyb osob a věcí**

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

Pokud jedeme na dovolenou, nemusíme mít pas ani na celnici prokazovat množství koupeného zboží, nebo dokonce platit clo. Clo je poplatek za to, že přes hranici států převezeme nějakou věc, kterou jsme za hranicemi koupili. Pokud jezdíte na dovolenou autem nebo autobusem například do Chorvatska, možná jste si všimli, že na hranicích mezi Českou republikou a Rakouskem není žádná kontrola. Stejně tak není kontrola mezi Rakouskem a Slovinskem. To proto, že všechny tyto tři státy jsou členy Evropské unie. Pokud ale na cestě k moři přejíždíte hranice mezi Slovinskem a Chorvatskem, čeká tam na vás hraniční kontrola, která po vás bude chtít cestovní doklady a zeptá se vás, zda nepřevážíte například zvířata. Tato kontrola podezřelé návštěvníky do země nepustí.

Více o převážení a pašování chráněných druhů zvířat naleznete ve výukovém balíčku Padouch nebo hrdina.

- **V mnoha státech se dá platit jedním platidlem – eurem. Odpadá tak složité drahé přepočítávání měn (peněz různých států).**

Žákům nadiktujte slovní úlohu na přepočítávání měny, dle výběru:

- V německém obchodě stojí 5 čokolád 4 eura. Pokud jedno euro stojí 25,- Kč, na kolik korun českých vyjde v Německu jedna čokoláda?
  ŘEŠENÍ: Jedna čokoláda vyjde v Německu na 20,- Kč.
- V Rakousku stojí jedno balení ponožek 10 eura. Pokud jedno euro stojí 25,- Kč, a v balení je 10 párů ponožek, na kolik korun českých vyjde jeden pár ponožek?
  ŘEŠENÍ: Jeden pár ponožek vyjde v Rakousku na 25,- Kč.
- V Itálii stojí jedna bageta 20 centů. Pokud jedno euro má 100 centů a stojí 25,- Kč, na kolik korun českých by vyšel nákup baget pro celou vaši třídu (konkrétně např. pro každého jedna bageta, pro pana učitele 2 bagety)?
  ŘEŠENÍ: Nákup baget pro celou třídu by vyšel 5,- Kč x počet baget.

- **Jedním z úředních jazyků v Evropě je angličtina a její znalost tak usnadňuje komunikaci nejen s rodilými mluvčími, ale napříč celou Evropou.**

★ *DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:*

První nařízení Evropského hospodářského společenství z roku 1958 se týkalo právě úředních jazyků. Úředními a pracovními jazyky Společenství stanovilo francouzštinu, italštinu, němčinu a nizozemštinu. Byly to jazyky tehdejších členských států. Protože ke Společenství a později EU přistupovaly další země, zvýšil se od té doby také počet úředních a pracovních jazyků na současných 23. Počet úředních jazyků je nižší než počet členských států, protože některé jazyky se používají ve více státech. V Belgii jsou například úředními jazyky nizozemština, francouzština a němčina a na Kypru zase většina obyvatelstva mluví řecky a řečtina tam má úřední status.

V jakémkoli úředním jazyku můžete poslat dokument nebo dopis, a úřad EU vám v jazyce zaslaného dokumentu rovněž odpoví. V úředních jazycích se zveřejňují také nařízení EU a další legislativní dokumenty.

- **Státy EU musí dodržovat předpisy stanovené Evropským parlamentem.**

KROK č. 6

? Co je to Kjótský protokol? Co to jsou skleníkové plyny a globální oteplování? Co znamená snížení emisí skleníkových plynů? Jak konkrétně se dají skleníkové plyny snížit?

Žákům nejprve problematiku vysvětlete, potom uveďte pokus.

Kjótský protokol je papír s dohodou, který byl podepsán v městečku Kjótó. Dohoda se týká globálního oteplování a návrhu opatření, aby lidé vypouštěli do ovzduší méně skleníkových plynů.

Co to jsou skleníkové plyny?

Některé plyny v zemské atmosféře (plynný obal Země, vrstva vzduchu, která Zemi obaluje), jako je CO_2 (oxid uhličitý) a metan, přirozeně zadržují část slunečních paprsků. Jde o takzvaný skleníkový efekt, který na Zemi udržuje průměrnou teplotu 15 °C. Plyny v atmosféře fungují podobně jako peřička v peřině. Kdyby žádné skleníkové plyny v atmosféře nebyly, bylo by tady průměrně -18 °C (jako bychom neměli žádnou peřinu). Jenže v důsledku lidské činnosti, především spalováním uhlí a ropy (doprava, továrny, topení…) se množství skleníkových plynů během poslední stovky let značně zvýšilo. Do pomyslné peřiny přibylo mnoho peříček. Vrstva skleníkových plynů v atmosféře zesílila (peřina je silnější), takže zadržuje více sluneční energie, což vede k oteplování atmosféry.

Pokus se skleníkovým efektem

Tímto pokusem si žáci ukážou, jak funguje skleníkový efekt a jak roste teplota ve sklenici a mimo sklenici. Během pokusu se žáci naučí používat základní experimentální techniky, jako je pozorování, zapisování výsledků a jejich vyhodnocení, určení modelu. Nejsou-li žáci zvyklí setkávat se během vyučování s pokusy, vysvětlete jim, co to je pokus.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Během pokusu se ověřuje nebo dokazuje nějaká teorie. Každý pokus je nutné dobře zapisovat, minimálně pomocí záznamových archů, ale někdy je dobré si pokus například vyfotit nebo dokonce nahrávat na video. Způsob záznamu vždy závisí na druhu pokusu.

Záznamový arch vyvěste na nástěnku, kde budete zaznamenávat výsledky společného pokusu. Ujistěte se, že žáci umí přečíst hodnotu teploty na používaném teploměru. Je možné, že někteří žáci znají pouze teploměry digitální. Vysvětlete jim proto stupnici a postup při čtení teploty.

Ideálním místem pro tento pokus je okenní parapet s přímým sluncem. Jelikož je slunce poměrně důležitým faktorem, je dobré vyčkat s pokusem na den, kdy slunce jasně svítí.

Vyndejte oba teploměry a nechte je po dobu přibližně tří minut ve třídě na místě pokusu zahřát na pokojovou teplotu. Tuto teplotu berte jako výchozí a zapište ji do archu.

Nyní jeden z teploměrů přikryjte sklenicí. Dávejte pozor, aby ani jeden z teploměrů nebyl ve stínu nebo sklenice nevrhala stín na teploměr mimo něj. V průběhu hodiny zapisujte teplotu na teploměrech. Aby si každý vyzkoušel přečíst a zapsat teplotu do záznamového archu, můžete rozdělit třídu do dvojic, například podle lavic. Protože jsou teploměry dva, přečte a zapíše každý žák jednu teplotu. Intervaly pro měření rozvrhněte podle počtu dvojic ve třídě.

Jako rozšíření můžete se žáky zakreslit oteplování prostoru ve třídě a ve sklenici do grafu na tabuli a porovnat křivky ohřevu. Jako zábavné rozšíření pro žáky můžete do třídy přinést deku nebo peřinu a pokus s měřením teploty zopakovat přikrytím jednoho žáka peřinou.

Vysvětlení pokusu:

Teploměr ve sklenici ukazuje na konci pokusu vyšší teplotu než teploměr mimo sklenici. Sklenice funguje jako tlustá peřina, nebo vrstva skleníkových plynů v atmosféře. Sluneční paprsky (záření), které projdou do sklenice se nemohou tak snadno dostat ven, a tím pádem vzduch ve sklenici více ohřejí. Když jsme přikrytí peřinou, teplo si pod peřinou snáze udržíme, neuniká pryč. Bez sklenice je to jako bez peřiny – teplo, které vytváří naše tělo, nic nezadržuje, volně uniká do prostoru.

A proč je tepelné oteplování nebezpečné?

Ohrožuje biodiverzitu. Některé druhy se tomuto příliš rychlému oteplení nebudou schopny přizpůsobit. Naopak může dojít k přemnožení mikrobů. Oteplování také způsobuje tání ledovců a s tím spojené zvyšování hladiny oceánů.

Jak můžu já přispět ke snížení emisí (= vypouštění) skleníkových plynů?

Každý může dodržovat tato základní pravidla:

- Jezdit hromadnou dopravou a nikoli vlastním automobilem.
- Šetřit energií a používat obnovitelné zdroje energie, které se nemohou vyčerpat jako je solární, větrná, vodní a energie z biomasy.

- Třídit odpadky a umožnit tak recyklaci některých materiálů jako je papír, karton, plast a kov (o recyklaci a třídění odpadků více v balíčku U nás v Kocourkově).
- Vyhýbat se plastovým obalům. Jejich doba rozložitelnosti je až několik tisíc let.

KROK č. 7

Poslední informací v skládaném textu ze začátku hodiny je počet členských států. Vraťte se k pracovnímu listu PL7_Kde se vzala… Přečtěte si společně zadání druhého úkolu a nechte žáky samostatně pracovat. Žáci mohou používat mapu ze školního atlasu nebo nástěnnou mapu vyvěšenou na tabuli.

KROK č. 8

Nyní se vraťte ke kartičkám ze začátku hodiny (ZM5_Kde se vzala…), které mezitím mohly stále ležet rozložené na lavici. Pokud jste je uklidili, znovu je žákům rozdejte a nechte je žáky znovu seřadit. Přečtěte s žáky sled událostí, a zeptejte se, zda je tam téma, kterému jste se v hodině nevěnovali, zda je něco nejasné, nebo zda základní informace o problematice chápou. Podle potřeby zopakujte, shrňte, dovysvětlete.

Když se řekne Evropa

ČÍSLO MATERIÁLU:	MT8_Když se řekne Evropa
AUTOR:	Mgr. Kristina Zůbková
KLÍČOVÁ AKTIVITA:	výklad s prezentací, práce s pracovním listem, práce ve dvojicích, skupinová práce
CÍLE:	žák je seznámem s pojmy týkajícími se Evropské unie, symboly Evropské unie i České republiky
ČASOVÁ DOTACE:	2 vyučovací hodiny
POMŮCKY:	prezentace PR6_Když se řekne Evropa, PL9_Když se řekne…
KLÍČOVÉ POJMY:	Evropa, Evropská unie, Česká republika, vlajka, hymna, symboly

POPIS ČINNOSTI:

Žáci se seznámí interaktivní formou se základními pojmy, které se týkají Evropské unie a českého státu. Tuto část můžete zařadit za materiál o světových válkách jako další významné období na časové ose příběhu Evropy, nebo můžete navazovat na náročnější část o vývoji Evropské unie (MT7_Kde se vzala, tu se vzala…Evropská unie). Tuto část je možné zařadit také na začátek a uvést celý balíček tím, jak Evropa vypadá dnes. Teprve potom se můžete věnovat událostem a obdobím, které současnou podobu Evropy utvářely.

KROK č. 1

Hodinu začněte otázkou:

? Když se řekne Evropa, co se vám vybaví? Co si představíte? Už jste to slovo někdy slyšeli? Kdy? V jaké souvislosti?

Nechte žáky chvilku přemýšlet a odpovědi zapisujte na tabuli.

Po skončení promítněte snímek č. 2 z prezentace Když se řekne Evropa. Je na ní mapa Evropy a několik hesel, na které si mohli žáci při předcházející aktivitě vzpomenout. Na mapě můžete se žáky projít některé země, které v Evropě znají, kde například byli na dovolené nebo kde mají příbuzné či o zemi slyšeli například v televizi nebo o ní četli v nějaké knize.

Po práci s mapou se soustřeďte na hesla vedle mapy. Jsou zde hesla: světadíl, evropská měna, svátek Evropy, Evropská unie, vlajka, hymna.

KROK č. 2

Po kliknutí na každé heslo se promítne jiný snímek, vysvětlující více o daném pojmu. Není důležité, v jakém pořadí hesla otvíráte, může to být například tak, jak navrhují žáci, nebo který výraz je žákům nejbližší. Každý snímek má v levém horním rohu ikonu „zpět“, po kliknutí na ni se vrátíte na snímek číslo 2 Když se řekne Evropa. Nemusíte tedy dodržet následující pořadí snímků.

Světadíl

Žáci by měli umět vyjmenovat všechny světadíly a najít je na mapě. Na snímku prezentace je mapa světa s vyznačenými světadíly.

Výraz světadíl není totéž co kontinent. Česká zeměpisná škola spory v počtu kontinentů většinou řeší vydělením dvou různých termínů: kontinent a světadíl. Zatímco za kontinent (5x) je považována souvislá část souše obklopená světovým oceánem a tvořená pevninským typem zemské kůry, světadíl (7x) je vnímán jako oblast se samostatným geografickým a historickým vývojem.

Evropská měna

Pod symbolem eura jsou odkazy na tyto webové stránky, na kterých můžete žákům ukázat jednotlivé mince, bankovky nebo eura vyražená v různých státech.

http://minceeuro.cz/
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bf/2_euro_coins.JPG
http://cs.wikipedia.org/wiki/Eurobankovky

Zjistěte si, jaký je momentální kurz české koruny vůči euru, a dejte žákům několik příkladů na směnu. Například jedno euro stojí 25 korun. Kolik ve směnárně dostanu eur za 4000 korun? Slovní úlohy na přepočet eura a koruny naleznete také v části MT7_Kde se vzala, tu se vzala...Evropská unie.

Více herních aktivit s euro motivem je také na těchto stránkách: http://www.ecb.int/euro/play/html/index.cs.html. Navštivte je a formou her seznamte žáky s eurem.

Svátek Evropy

Dne 9. května 1950 představil Robert Schuman svůj návrh na vytvoření organizované Evropy jako nezbytné podmínky pro udržení mírových vztahů.

Tento návrh, známý pod názvem "Schumanova deklarace", se považuje za počátek budování toho, čemu se dnes říká Evropská unie.

Den Evropy představuje příležitost pro aktivity a oslavy, které Evropu přibližují jejím občanům a sbližují národy Unie.

Kromě Dne Evropy jsou v Evropě známé například Evropské dny mobility, Evropský den bez aut, Evropský den jazyků a podobně.

? ÚKOL:

Zamyslete se s žáky, jaký dárek by mohli dát Evropě k jejímu svátku. Co by Evropě prospělo a proč? Možná dojdou žáci k závěru, že právě Den bez aut, Den jazyků a podobně jsou krásné dárky pro Evropu, protože prospívají například evropské přírodě nebo lidem, kteří v Evropě žijí. Dokázali by žáci navrhnout jiné evropské dny? A čím by tyto dny byly pro Evropu prospěšné? Pokud ano a žáci se dohodnou na nějakém evropském dni (nemusíte zjišťovat, zda tento den již v kalendáři je či není), můžete nechat žáky navrhnout plakát, heslo nebo určit den, kdy se tento den bude slavit.

Evropská unie

Evropská unie se naposledy rozšířila v roce 2007 a od té doby je jejími členy 27 států s přibližně 500 miliony lidí. Více informací se o Evropské unii a jejím vývoji se žáky dozvíte z materiálu MT7_Kde se vzala, tu se vzala...Evropská unie, který je dalším rozšířením a doporučujeme jej zařadit až v 5. ročníku. Pro žáky 4. ročníků považujeme za dostatečnou znalost pojmu. Aby si pojem zažili, zařaďte například následující aktivitu s pracovním listem.

Rozdejte pracovní list PL9_Když se řekne... a žáky rozdělte do trojic, například podle abecedního seznamu nebo podle zasedacího pořádku.

Nechte žáky ve skupinách plnit skupinové úkoly na pracovním listě. Žáci nemají na pracovním listu plný text, v úkolu číslo 2 jsou části vyžadující vaše doplnění. Můžete žákům zadávat slova spojená s Evropu, například Evropa, unie, mír, společně, stát, světadíl, Brusel, a podobně.

Vlajka

Takto vypadá evropská vlajka. Není pouze symbolem Evropské unie, ale i evropské jednoty a identity v širším smyslu. Kruh zlatých hvězd představuje solidaritu a soulad mezi evropskými národy. Počet hvězd nemá žádnou souvislost s počtem členských států. Hvězd je dvanáct, protože číslo dvanáct je tradičním symbolem dokonalosti, úplnosti a jednoty. Vlajka tedy zůstává stejná bez ohledu na rozšiřování EU.

Na snímku číslo 4 nezapomeňte kliknout na text pod vlajkou, promítne se snímek číslo 5, a na něm další z úkolů.

▶ ŘEŠENÍ:

1. Zde jsou hvězdy vzhůru nohama, tedy spíše hroty neboli cípy. Hvězdy musí být umístěny tak, aby nahoru byl vždy jeden hrot.
2. Zde je každá hvězda jinak, na vlajce EU musí být všechny hvězdy stejně. A hrotem dolů.
3. Hvězdy nejsou umístěny jako číslice na ciferníku hodin a proto je vlajka špatně.

Hymna

Snímek č. 9. Zeptejte se žáků, zda znají evropskou hymnu. Většinou nebudou znát, ale po spuštění následující melodie je možné, že některým bude melodie povědomá, neboť se hraje například při oslavách Dne Evropy nebo podepisování evropských smluv. Je ji možné zaslechnout v televizním zpravodajství. Klikněte na notu a nechte žáky poslechnout si evropskou hymnu.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE:

Melodie hymny pochází z Deváté symfonie, kterou v roce 1823 složil Ludwig van Beethoven. Pro závěrečnou větu Beethoven zhudebnil "Ódu na radost", kterou v roce 1785 napsal Friedrich Schiller. Tato báseň vyjadřuje Schillerovu idealistickou vizi o tom, že dojde ke sbratření celého lidstva – což byla vize, kterou sdílel i Beethoven. Melodii Beethovenovy "Ódy na radost" přijala v roce 1972 za svou hymnu Rada Evropy (tj. tentýž orgán, který navrhl Evropskou vlajku). Světoznámý dirigent Herbert von Karajan byl požádán, aby zkomponoval aranžmá pro tři nástroje – pro sólo piano, dechové nástroje a pro symfonický orchestr. Beze slov, univerzálním jazykem hudby, vyjadřuje tato hymna ideály svobody, míru a solidarity, které Evropa představuje.

KROK č. 3

Po té, co projdete na snímku číslo 2 všechny odkazy k Evropské unii, projděte podobným stylem i snímek č. 3 Když se řekne Česká republika.

Když se řekne Česká republika, vybaví se žákům mnohem více než při slově Evropa. Na mapě ukažte žákům, kde se přibližné nachází vaše město, kde leží hlavní město Praha a další velká města České republiky.

Hymna

Práce s textem české národní hymny je na pracovním listu Když se řekne...

Nechte žáky vypracovat úkol, poté proveďte kontrolu nejprve poslechem. Pro vyjádření úcty k české hymně můžete žáky vyzvat, aby si stoupli a hymnu vyslechli ve stoje. Klikněte na notu a poslechněte si hymnu. Po skončení hymny odhrňte roletku, pod kterou je správný text.

Státní znak

Velký státní znak tvoří čtvrcený štít, v jehož prvním a čtvrtém červeném poli je stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou a zlatou zbrojí (znak Čech). Ve druhém modrém poli je stříbrno-červeně šachovaná orlice se zlatou korunou a zlatou zbrojí (znak Moravy). Ve třetím zlatém poli je černá orlice se stříbrným půlměsícem zakončeným jetelovými trojlístky a uprostřed s křížkem, se zlatou korunou a červenou zbrojí (znak Slezska).

Velký státní znak

Velký státní znak je tvořen štítem se čtyřmi poli. Jednotlivá pole symbolizují historická území České republiky – Čechy, Moravu a Slezsko, čtvrté pole pak republiku jako celek. V prvním a čtvrtém poli je vyobrazen stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou zbrojí a zlatou korunou. Ve druhém poli je na modrém podkladu umístěna červeno-stříbrně šachovaná orlice se zlatou korunou. Ve třetím poli se na zlatém podkladu nachází černá orlice s červenou zbrojí a zlatou korunou, ozdobená stříbrným půlměsícem zakončeným jetelovými listy a uprostřed vybíhajícím křížkem. Velký státní znak slouží k vnější reprezentaci státu a k označení budov, ve kterých sídlí orgány státní správy, státní úřady apod.

Malý státní znak

Malý státní znak je tvořen jediným polem, na němž je umístěn na červeném podkladu stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou zbrojí a zlatou korunou. Dnes je používán na místech, kde dochází k rozhodnutí ze státní moci. Např. na razítkách a pečetidlech úřadů státní správy a samosprávy nebo na cedulích označujících památné stromy. Malý státní znak se také používá k označení sídel orgánů, které byly pověřeny výkonem státní moci – soudy, exekutoři, hygienické stanice a pod.

Česká měna

Koruna na obrázku je Svatováclavská koruna nebo také Koruna sv. Václava. Je to nejvýznamnější součást českých korunovačních klenotů a je zasvěcena svatému Václavovi. Koruna je nejstarší součástí korunovačních klenotů. Jablko a žezlo vznikly v první polovině 16. století.

Státní svátky České republiky

1. leden	Den obnovy samostatného českého státu Od oficiálního vzniku České republiky 1. 1. 1993 a rozdělení Československa
1. leden	Nový rok Oslava příchodu nového roku
Velikonoční pondělí	Pondělí po prvním jarním úplňku Oslava vzkříšení Ježíše Krista z mrtvých
1. květen	Svátek práce Celosvětový svátek práce
8. květen	Den osvobození Konec druhé světové války 8. května 1945
5. červenec	Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje Roku 863 na Velkou Moravu vstoupili věrozvěstové Cyril a Metoděj.
6. červenec	Den upálení mistra Jana Husa 6. července roku 1415 byl upálen mistr Jan Hus
28. září	Den české státnosti Roku 935 byl 28. září zavražděn ve Staré Boleslavi kníže Václav. Někdy se též uvádí rok 995, kdy Přemyslovci dobyli Libici nad Cidlinou, vyvraždili konkurenční rod Slavníkovců a upevnili si tak moc v raném Českém státě.
28. říjen	Den vzniku samostatného československého státu Dne 28. října roku 1918 byla oficiálně vyhlášena samostatná a svobodná Československá republika
11. listopad	Den válečných veteránů (není obvykle uveden v kalendáři)
17. listopad	Den boje za svobodu a demokracii Tento den se ve světě slaví jako Mezinárodní den studentstva.
24. prosinec	Štědrý den Vánoce, oslava narození Ježíše Krista.
25. prosinec	1. svátek vánoční
26. prosinec	2. svátek vánoční

KROK č. 4

Na závěr hodiny můžete s žáky probrat, jaké informace byly pro ně nové. Co si z hodiny zapamatovali? Překvapilo je něco? Co jim přišlo nejzajímavější? S jakými symboly se mohou v životě setkat? Při jakých příležitostech? Uvědomují si, že symboly pro EU i pro ČR, jsou pro ně stejně důležité? Nebo přikládají sami některým větší váhu a proč?
apod.

Kostkovaná

ČÍSLO MATERIÁLU: MT9_Kostkovaná

AUTOR: Mgr. Bára Paulerová

KLÍČOVÁ AKTIVITA: soutěžní hra

CÍLE: žáci zábavnou hrou zopakují znalosti z balíčku Příběh Evropy

ČASOVÁ DOTACE: 15–20 minut

POMŮCKY: pěnová kosta, otázky

KLÍČOVÉ POJMY: Evropa, Evropská Unie, Česká republika, středověk, starověk, antické Řecko, Řím, světové války, mínojská civilizace, husité

POPIS ČINNOSTI:

Soutěžní hra s atraktivní pomůckou, kterou můžete pojmout jako vyřazovací soutěž o malou jedničku. Soutěžní hru zařaďte jako závěrečnou aktivitu pro shrnutí vědomostí z balíčku Příběh Evropy.

KROK č. 1

Vyučující vysvětlí pravidla soutěže o malou jedničku. Postupně soutěží vždy dvojice žáků. Jeden ze dvojice postupuje dál, druhý vypadává. Soutěžící dvojice se postaví a jeden z nich hodí kostkou. Podle čísla, které padne, dostane okruh otázek. Kdo na otázku jako první správně odpoví, postupuje dál a zůstává stát. Žák, který vypadává, si sedne. Hra pokračuje do té doby, než zůstane stát poslední dvojice.

V případě, že dojdou otázky od jednoho čísla, můžete je opakovat, nebo nahradit zbývajícími, třeba i z jiného období.

OKRUHY OTÁZEK:

1 starověk
2 středověk
3 + 4 světové války
5 + 6 současnost

OTÁZKY KE HŘE:

Okruh 1 – Starověk

1) Která civilizace zažila svůj největší rozmach dříve (byla starší)? Mínójská civilizace nebo řecká? (mínójská)
2) Před kolika lety bylo 5. století před naším letopočtem? (před 2400 až 2500 lety)
3) Kdo unesl Európu? (nejvyšší bůh Zeus přeměněný v býka)
4) Kde žila dívka, podle které se jmenuje náš světadíl, než ji Zeus unesl? (v Sidónu)
5) Kam Zeus dívku jménem Európé podle mýtu unesl? (na ostrov Kréta)
6) V jakém moři leží ostrov Kréta? (ve Středozemním)
7) Co způsobilo zánik mínójské civilizace? (výbuch sopky na Théře)
8) Jak se jmenoval řecký filosof, který vyprávěl o bájné civilizaci na Krétě? (Platón)
9) Jakou novinku ve stavebnictví vymysleli starověcí Řekové? (cement)
10) Jakou novinku (která ještě nezazněla) ve stavebnictví vymysleli starověcí Řekové? (beton)
11) Jakou novinku (která ještě nezazněla) ve stavebnictví vymysleli starověcí Řekové? (kruhový oblouk)
12) Vymysleli kompas Řekové nebo Římané? (ani jedni, vynález pochází z Číny)
13) V jaké disciplíně se soutěžilo na prvních olympijských hrách? (běh na 190 metrů)
14) Jak často se konají olympijské hry? (každé 4 roky)
15) Vláda lidu, neboli demokracie, je systém, kteří zavedli Řekové nebo Římané? (Řekové)
16) Jaká je nejznámější římská stavba? (Koloseum)
17) Byly brýle vynalezeny ve starověku? (ne, ve středověku)
18) Jak se nazývá jedním slovem starověké období Řecka a Říma? (antika)
19) Znáš jméno nějakého římského císaře? (Gaius Julius Caesar)
20) Jak se jmenuje řecký nejvyšší bůh? (Zeus)

Okruh 2 – Středověk

1) Které z těchto období bylo dřív: starověk nebo středověk? (starověk)
2) Který středověký hrad ochraňoval nejen v době husitských válek korunovační klenoty? (Karlštejn)
3) Kdo nechal postavit Karlštejn? (Karel IV.)
4) Ve středověku přibývalo nebo ubývalo polí? (přibývalo)
5) Jak se jmenují budovy nebo sídla, která pro sebe ve středověku nechali postavit šlechtici? (hrady)
6) Jak se jmenují budovy pro věřící, které se staly ve středověku centrem kultury a vzdělanosti? (kláštery)
7) Jakými stavebními prvky se chránili obyvatelé hradu před nepřáteli? (hradby, vodní příkop, padací most, brána)
8) Jaká logická hra, která se i v současnosti těší velké oblibě, byla jednou z rytířských ctností? (šachy)
9) Co byl pro obyvatele středověkého hradu odpad? (popel)
10) Co bylo nejdůležitější při obléhání hradu pro jeho uvězněné obyvatele? (voda – studna)
11) Co byl ve středověku prevét? (záchod)
12) Co z následujícího netvořilo součást rytířské zbroje: štít, přilba, palcát, brnění? (palcát)
13) Jak se nazývali bojovníci, kteří bojovali za skromnost a prostotu církve? (husité)
14) Znáš jméno některého husitského vojevůdce? (Jan Žižka z Trocnova)
15) Jak byli označováni věřící, kteří šli do bojů proti husitům, které považovali za kacíře a nevěřící? (křižáci)
16) Jak se nazývá nejstarší most v Čechách, který stál v místech Karlova mostu v Praze? (Juditin)
17) Kde se nachází nejstarší dochovaný most ve střední Evropě (Jelení most)? (v Písku)
18) Kolik polí (černých a bílých dohromady) je na šachovnici? (64)
19) Jak končí šachová partie? (král dostane mat)
20) Přes jakou řeku vede Bošilecký most? (přes žádnou, pouze přes výpusť rybníka)

Okruh 3 – Světové války

1) Ve kterém roce začala 1. světová válka? (1914)
2) Ve kterém roce skončila 1. světová válka? (1918)
3) Co bylo důvodem pro začátek 1. světové války? (atentát na Františka Ferdinanda d´Este)
4) František Ferdinand d´Este byl nástupcem na trůn které země? (Rakouska-Uherska)
5) Existovala Československá republika na začátku 1. světové války? (ne)
6) Kdy vznikla Československá republika? (28. 10. 1918)
7) Jak se jmenoval první prezident Československé republiky? (Tomáš Garrigue Masaryk)
8) Jak se označuje člověk, pro kterého je nejdůležitější jeho vlastní národ a straní se ostatních národů? (nacionalista)
9) Bojovala Velká Británie v 1. světové válce po boku Německa? (ne)
10) Češi bojovali v 1. světové válce na straně států Dohody nebo Ústředních mocností? (Ústředních mocností i států Dohody – legionáři)
11) Jak se nazývali českoslovenští vojáci, kteří v 1. světové válce přebíhali bojovat za státy Dohody? (legionáři)
12) Žilo v Československé republice v době jejího vzniku víc Čechů nebo Němců? (Čechů)
13) Kdo je autorem Povídání o pejskovi a kočičce? (Josef Čapek)
14) Kdo namaloval Ferdu Mravence? (Ondřej Sekora)
15) Jak se jmenuje brouk z knížky o Ferdovi Mravencovi? (Pytlík)
16) Kdo namaloval kocoura Mikeše? (Josef Lada)
17) Jak se nazývá pohraniční území Československé republiky, kde bydleli především Němci? (Sudety)
18) Jak se označovaly české země, když byly okupovány Německem? (Protektorát Čechy a Morava)
19) Jak se jmenoval nacistický vůdce za 2. světové války? (Adolf Hitler)
20) Kdy skončila 2. světová válka v Evropě? (8.května 1945)
21) Kdy začala 2. světová válka? (1. září 1939)
22) Armády jakých zemí osvobodily většinu našeho území okupovaného nacisty? (Sovětského svazu a americká)
23) Jaké suroviny byly pro vedení války nejdůležitější? (uhlí a železná ruda)
24) Jak se jmenoval vůdce Sudetoněmecké strany, která kandidovala také do československého parlamentu? (Konrád Henlein)
25) Kde byla zahájena mírová jednání po 1. světové válce? (ve Versailles u Paříže)
26) V jakém německém městě se rozhodlo o připojení Sudet k nacistickému Německu? (v Mnichově)
27) Bylo do 2. světové války zapojeno Japonsko? (ano)
28) Koho chtěli nacisté za 2. světové války vyvraždit? (všechny židy)
29) Jak se nazývaly tábory, ve kterých zabíjeli nacisté vězněné židy? (koncetrační)
30) Libovolné množství slovenštiny: co znamená v češtině gombík, mačka, bosorka, atd. atd.

Okruh 4 – Současnost

1) Kolik členských států má v současnosti Evropská unie? (27 států)
2) Jak se nazývá společná evropská měna? (euro)
3) Kolik korun českých stojí přibližně jedno euro? (okolo 25 korun)
4) Jak se nazývá poměr pro převod měn (částka, kolik korun stojí jedno euro)? (kurz)
5) Kolik hvězdiček má vlajka Evropské unie? (12)
6) Proč je na vlajce Evropské unie právě 12 hvězdiček? (je to symbol jednoty)
7) Jak se jmenuje česká hymna? (Kde domov můj)
8) Jak se jmenuje evropská hymna? (Óda na radost)
9) Kdo složil evropskou hymnu? (L. van Beethoven)
10) Jak se nazývá území států, které podepsaly dohodu o volném pohybu přes jejich hranice? (schengenský prostor)
11) Jak se jmenovala Evropská unie v době jejího vzniku? (EHS nebo ESUO)
12) Jaká je zkratka pro název Evropská unie? (EU)
13) Od kterého roku je členem Evropské unie také Česká republika? (od roku 2004)
14) Podle kterého japonského města se nazývá dohoda o ochraně ovzduší a emisích skleníkových plynů? (Kjótó)
15) Co dělají skleníkové plyny v atmosféře? (zadržují teplo, ohřívají se)
16) Jaké barvy jsou na vlajce Evropské unie? (modrá, žlutá)
17) Jaké barvy jsou na české vlajce? (červená, modrá, bílá)
18) Na kolik polí je rozdělen velký státní znak České republiky (a proč)?
(na 4, symbolizující Čechy, Moravu, Slezsko a celek republiky)
19) Jaký svátek se slaví první pondělí po prvním jarním úplňku? (Velikonoční pondělí)
20) Který den v roce je Dnem české státnosti? (28. 10.)
21) Který den v roce se slaví Den boje za svobodu a demokracii? (17. 11.)
22) Jaký státní svátek slavíme 8. května? (Den osvobození, konec 2. světové války)
23) Kdy vzniklo Evropské společenství uhlí a oceli a proč? (po 2. světové válce, pro zachování míru)
24) Co to je Evropské hospodářské společenství? (předchůdce EU)
25) Kdo schvaluje předpisy v Evropské unii? (evropský parlament)
26) V kterém belgickém městě sídlí Evropská unie? (v Bruselu)
27) Které je hlavní město České republiky?
28) Řekni alespoň jeden stát Evropy, který není součástí Evropské unie. (např. Chorvatsko, Norsko, ..)
29) Jak zní poslední verš české hymny? (země česká, domov můj)
30) Řekni alespoň jeden evropský významný den, který se slaví nejen po celé Evropě.
(např. Den bez aut, Den Země, ...)

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PAZOUREK

KRYŠTOF KOLUMBUS

OLYMPIJSKÉ HRY

UHLÍ A OCEL

STAVEBNÍ POSTUPY A TECHNOLOGIE (CEMENT, BETON, KRUHOVÝ OBLOUK)

ZBRANĚ

KARLŠTEJN

EVROPSKÁ UNIE

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PŘED
6 LETY

PŘED
700 LETY

PŘED
65 LETY

PŘED
1600 LETY

PŘED
250 LETY

PŘED
2500 LETY

PŘED
500 LETY

PŘED
10000 LETY

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběh Evropy

Mýtus o Európě

C2

ZM 2

- V dávných dobách žil v Sidónu král a královna, kteří měli několik synů a jednu krásnou dceru. Jmenovala se Európé.

- Svým půvabem okouzlila nejvyššího boha Dia natolik, že se rozhodl ji unést.

- Přeměnil se v pěkného býčka a připojil se ke královskému stádu ve chvíli, kdy princezna přicházela se svými družkami.

- Európé si ho po chvíli všimla a zalíbil se jí. Přiblížila se k němu a opatrně mu podávala trs čerstvé trávy.

- Když zjistila, že je krotký a chová se přátelsky, začala ho hladit a zavěšovat mu květinové věnce na rohy.

- Když býk získal její důvěru, položil se na bok a svým pohledem ji vyzýval, aby si mu sedla na hřbet.

- Európa neodolala. Býk se zvedl a pomalu se přibližoval k moři, kde se chvíli klidně brouzdal v mělké vodě s nic netušící Európou na hřbetě.

- Náhle se však pustil na širé moře a rychle se vzdaloval od břehu. Když se princezna vzpamatovala, bylo již pozdě – její volání o pomoc už nikdo neslyšel.

- Marně Európu hledali její bratři, za jejich sestrou jako by se slehla zem. Nikdo ji již nikdy nespatřil, jen jméno našeho světadílu ctí její památku.

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběh Evropy

Antický odkaz

C2

ZM 3

Starověké olympijské hry

Pojmenovány jsou po jejich dějišti, řeckém městě Olympii. První olympijské hry se konaly v roce 776 př. n. l. a soutěžilo se pouze v jedné atletické disciplíně – běhu na přibližně 190 metrů. Další disciplíny se přidávaly pomalu a po jedné. První z nich, běh na dvojnásobnou trať, se do programu přidala až na 14. hrách.

Hry se konaly každé čtyři roky, nejspíše na přelomu července a srpna (při prvním úplňku po letním slunovratu), a jejich nedílnou součástí byly náboženské obřady. Deset měsíců před zahájením her bylo zvoleno deset hlavních pořadatelů, kteří měli za úkol zorganizovat hry, vybrat závodníky, dohlížet na jejich 60-ti denní trénink v Olympii před závody, rozhodovat případné spory a vyhlásit vítěze.

Římský kalendář

Mezi antické odkazy patří i běžné věci, jako je například kalendář. Rozvržení našeho kalendáře, jeho název a v mnohých jazycích dokonce i názvy měsíců a dní v týdnu pocházejí ze starověkého Říma.

V roce 46 před naším letopočtem upravil Gaius Julius Caesar římský kalendář prakticky do té podoby, kterou používáme dodnes.

Kalendář Římanům také radil, kdy mají vykonat potřebné oběti, kdy uspořádat trhy a slavnosti, a určoval, kdy se má sejít senát a rozhodovat o důležitých věcech. Jeho významnou součástí byl i seznam šťastných a nešťastných dní.

Demokracie v Aténách

Demokracie neboli „vláda lidu“ je významným evropským vynálezem, který se rozšířil po celém světě. Ve starověkém Řecku nejdále pokročila demokracie v Aténách v 5. a 4. století před naším letopočtem. O všem rozhodoval lidový sněm, který se scházel minimálně čtyřicetkrát za rok. Členem sněmu se mohl stát kterýkoli svobodný aténský občan starší 21 let. Mezi svobodné občany nepatřili cizinci, ženy a otroci.

Přestože je moderní demokratický systém vlády odlišný, je stejně jako v Aténách důraz kladen na dvě hodnoty – svobodu a rovnost.

Antické stavby

Základním prvkem starořeckých staveb jsou nosné sloupy se zdobenými vrchními částmi (hlavicemi). Podle tvaru těchto sloupů se dokonce rozlišují tři řecké stavební slohy – dórský, iónský a korintský. Římané sloupy využívali už jen jako ozdobné prvky, nosnou funkci převzaly stěny. Při stavbě budov, mostů a akvaduktů (tj. umělých kanálů nad úrovní terénu sloužících pro dopravu vody na velké vzdálenosti) používali kruhové oblouky zvyšující jejich nosnost. Jednou z nejvýznamnějších a nejznámějších antických památek je římské Koloseum, které bylo využíváno ke gladiátorským zápasům a podobným veřejným podívaným.

Tým Evvoluce Ochrany fauny ČR / ilustrace: Honza Smolík **www.evvoluce.cz**

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

RIAD	NÁDOBÍ
BÁBIKA	PANENKA
BRAV	PRASE (VEPŘ)
BOSORKA	ČARODĚJNICE

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

IZBA

POKOJ

LOPTA

MÍČ

GOMBÍK

KNOFLÍK

MAČKA

KOČKA

esf evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MÚR

ZEĎ

ŽEMĽA

HOUSKA

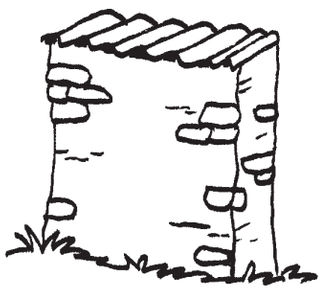

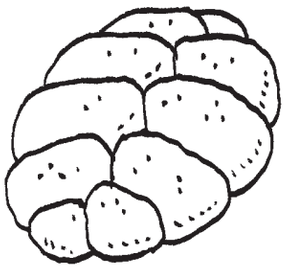

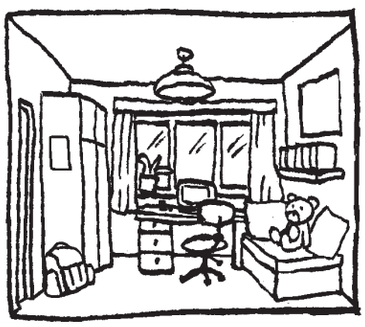

esf evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběh Evropy

Slovenština

C2

ZM 4D

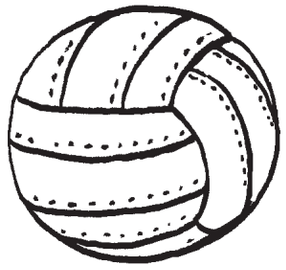

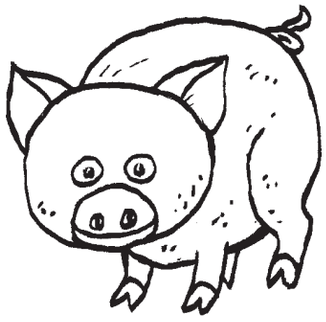

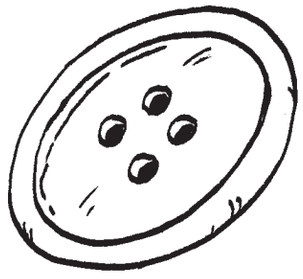

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příběh Evropy

Kde se vzala…

C2

ZM 5

- Druhá světová válka v letech 1939–1945 stála životy miliony lidí a způsobila ohromné škody v Evropě i ve světě.

- V roce 1950 tak zvítězila myšlenka, že nejlepším způsobem, jak nastolit mír a opravit Evropu zničenou světovou válkou, je spojit se na hospodářském základě a kontrolovat především obchod s uhlím a ocelí.

- Vzájemná kontrola a pomoc byla prospěšná, v roce 1957 šest států založilo Evropské hospodářské společenství, které rozšířilo spolupráci i na další oblasti výroby a obchodu.

- Evropská unie vznikla v roce 1992 tak, že se Evropské hospodářské společenství přejmenovalo a rozšířilo spolupráci na další oblasti.

- Od roku 1999 můžeme cestovat přes hranice bez kontrolování pasů, ale jenom mezi těmi státy, které podepsaly „Schengenskou“ dohodu.

- V roce 2002 Evropané dvanácti států Evropské unie začínají platit novou měnou – eurem.

- V roce 2005 vstoupil v platnost „Kjótský protokol“, mezinárodní smlouva na ochranu ovzduší a k omezení globálního oteplování a snížení emisí skleníkových plynů.

- Píše se rok 2010, Evropská unie má 27 členských států a Evropský parlament, který rozhoduje o přijímaných předpisech.

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ